Prison Time

by **Ben Gold,** translation by Annie Sommer Kaufman

In geveb: A Journal of Yiddish Studies (February 2025)

For the online version of this article:

[https://ingeveb.org/texts-and-translations/prison-time]

טעג אין טורמע

Prison Time

Ben Gold
translated by Annie Sommer Kaufman

Introduction: Ben Gold (1898-1985) included this piece, "Teg in turme," in his only short story collection *Mentshn* (1948), as the purges of the second Red Scare fired up.[1] Gold, then the president of the Fur and Leather Workers Union, was one of the boldest and most beloved labor leaders in the US, and at this time, a budding novelist as well. With his effective skills as an orator and negotiator, Ben Gold led his union in organizing for better wages and working conditions through the defeatist 1920s and resurgent 1930s. A federal assault, under the aegis of the Taft-Hartley Act of 1947, eventually pushed him out of leadership, and into a Florida retirement where he continued writing Yiddish novels.

Gold frames many of the stories in this collection through a first-person narration in which he sits in his office as union president and listens to a fur worker's story. The format mimics Sholem Aleichem's Railroad Tales, but rather than narrating through a fictional persona, Gold places himself as the stories' framing narrator, relying on the reader's familiarity with him and his union. "Prison Time," however, expands the first-person prologue to show Gold exploring his own position within American racial hierarchies. Although Gold's life and perspectives informed all his fiction writing in some way, this story is one of the few to explicitly include his own experiences, feelings, and a consciousness of his own limitations. In it, he references the Hunger March of 1932, a Communist-led, multiracial initiative to gather thousands of people from across the country in Washington, D.C. to demand relief, unemployment insurance, corporate taxes, and a reduction in military spending. Gold led one of the delegations marching from New York, but in Wilmington, the police raided the church building where the group was spending the night, tear gassing and beating them. They beat Gold

[1] *Mentshn* included illustrations by cartoonist William Gropper. The image reproduced here accompanied "Prison Time." It emphasizes Gold's distance from the Black experience, and foregrounds the more immediate fellowship among Black men that he needs to earn as a white man.

unconscious and arrested him, along with two dozen other marchers. His trial dragged on for a year, when, over the objections of the ACLU, the Assistant Secretary of Labor insisted that the judge imprison him as "a menace to society." Gold's forty days of prison time in Delaware played a part in the federal government's failed attempt to replace Gold's communist union with the accommodationist AFL union during negotiations with the employers to write the fur industry's NRA code.[2]

In "Prison Time," Gold interrogates his specific political orientation and point of view. By having the guards and prisoners mention the Hunger March in this story, he passively acknowledges his status as a political prisoner. In the first portions of the story, Gold also credentials himself as a "good white" (which he owes more to being a communist than a Jew). He behaves honorably and humbly in prison, catalogs his participation in communist organizing, processes his own trauma of police violence, and earns the exalted status of "friend" to his Black co-workers, on the basis of his communist reputation. He also recognizes that his privilege extends not only to the kind of labor he might be expected to perform in prison, or to his comparatively mild treatment by the prison guards who brutalize Black prisoners, but also to the psychological level—he is able to experience hope, even as such a sentiment seems out of reach for his fellow prisoners.

Although the majority of the story circles around Gold's own perspective, it concludes like many of the others, with Gold listening to a man in need testify about his life. Fred's dramatic narration of his predicament provides a powerful climax and underlines Gold's designation as a white man in American apartheid, his liberal limitations, and his powerlessness to intervene. And still, Gold's deliberateness in writing a version of the most provocative trope in American culture, a sexual relationship between a Black man and a white woman, shows his close attentiveness to and horror at the abuse of this trope. By portraying Fred as a gentleman who nobly protects Frances, Gold denies himself the opportunity to become a white savior, and conveys the falseness of the justice system. When Fred's decision upholds the value of protecting a white woman at the expense of his own freedom, Gold exposes the collaboration between patriarchal gender roles and white supremacy, and especially the pernicious prioritization of lives that has deadly consequences for Black men. The story concludes still stuck in that trap, although Gold's character had earlier insisted on the viability of hope and the possibility of a positive outcome. With his vicarious loss of hope, Gold guides himself and his readers into a deeper understanding of the unique challenges facing the Black community.

Although Gold mentions the rise of European fascism as the backdrop for his story, he does not ask his readers to compare Jews' experience of antisemitism in order to understand the Black experience. The lack of analogy is significant, given the tendency of Yiddish leftist literature to assume the Jewish experience as a primary reference and destination. But Gold, instead of "bringing other peoples into the fold, making them

[2] Philip S. Foner, *The Fur and Leather Workers Union: A Story of Dramatic Struggles and Achievements (*Newark, Nordan Press, 1950), 384-387, 423-432.

metaphorically Jewish,"[3] as Amelia Glaser summarizes the poetry of this subculture, suggests that solidarity can develop by recognizing another community's specific experiences and challenges on their own terms. In decentering Jews, even as it addresses them, this story prefigures his 1968 novel "Jim the Lucky," which tells the story of a Black family, barely mentions Jews, and claims to make a "valuable contribution to the righteous struggle of the Negro masses."[4]

Gold's language, with its carefully contrasting tones, provides a rich source text to explore the pattern Jennifer Young described as the Jewish "internal one-sided conversation about race."[5] Gold portrays himself as experienced and principled, and yet naive about police violence and Black peoples' distrust of whites. The vocabulary he chooses to refer to Black people follows Eli Bromberg's findings that the Yiddish word neger (נעגער, with an ayin) conveys the respectful term "Negro", while the word niger (ניגער, with a yud) parallels the English slur.[6] As I read this story, Gold's self-consious commitment to using the word "Negro" builds almost to a caricature when he has Fred use it in Frances's yelling. I maintained Gold's precision in using that more respectful term, and like he, spelled out the more hateful word only twice, when white supremacist fellow prisoners say it, to show that we understand the distinction. The first time Whitey uses it, Gold shows it in quotation marks, as he often does to signify words foreign to Yiddish.

[3] Amelia M. Glaser, *Songs in Dark Times: Yiddish Poetry of Struggle from Scottsboro to Palestine,* (Cambridge, MA:Harvard University Press, 2020), 2.
[4] Ben Gold, *Der mazldiker dzshim* (New York: Ben Gold Book-Committee, 1968), 154.
[5] Jennifer Young, "Beyond the Color Line: Jews, Blacks, and the American Racial Imagination," I*n geveb*, June 2016, https://ingeveb.org/articles/beyond-the-color-line-jews-blacks-and-the-american-racial-imagination.
[6] Eli Bromberg, "We Need to Talk about Shmuel Charney," *In geveb*, October 2019, https://ingeveb.org/articles/we-need-to-talk-about-shmuel-charney.

Prison Time

Late in the afternoon, armed guards drove us in a long narrow van from the courthouse to the main prison of D. City.[7]

The van's heavy iron doors were locked from outside. Inside, six pairs of men sat shackled, with one person's left hand locked in a steel ring and attached by a chain to a shackle on his neighbor's right hand. Three pairs sat on one long bench in the van, and the other three pairs sat across from them on a second bench. Four armed guards sat with them, two on each bench. Their hands held revolvers, which hung at the ready in leather holsters on their hips.

The van flew. Anytime the driver made a turn, either to the left or to the right, we rocked forcefully and were nearly thrown from our spots. At every convulsive turn, each of us involuntarily jerked a hand, cutting into our neighbor's wrist with the iron shackle.

I moved my steel bracelet up higher, but at every jolt my hefty partner pulled the ring down against his will, to the same spot where my skin had already been gashed.

Finally, we arrived. Inside, they released us from the chains.

"That's not bad, getting out of steel shackles," said my neighbor with a satisfied smile.

"I've been fighting them my entire life," I smiled back. "But just look what shackles can do in ten or fifteen minutes." I showed him the torn-up skin on my arms.

"Your skin is too soft," he laughed.

"Seems like your skin is also too delicate," I pointed to a spot where he was already bleeding.

"Eh, that," he answered, "That's not from my skin being delicate. That's because the damned steel is too hard and the cuff too small."

We quickly took off our civilian clothes, rolled them up into bundles, and put on the clean but coarse prison-wear.

"Come with me," a prison guard called for me.

I followed him.

---

[7] Ben Gold was beaten and arrested in a Wilmington, Delaware church on his way to Washington DC for the Communist-led Hunger March in December, 1932. A year later, he served a 40 day sentence at the Newcastle County Workhouse.

He brought me to a large brightly-lit room, full of narrow cots set up in rows with some distance between them. Under each bed was a wooden box where the inmates put their belongings: tobacco, cigarettes, sugar, some rags, a hand towel. Some had a book or two sent by friends.

“You one of the hunger-marchers?” the armed guard asked me when he had shown me my bed.

“Yes,” I answered.

“Listen up,” he demanded, “this is one of the best prisons in America. You get me? Stick to the regulations. Do what you’re told. Don’t be smart. Smart guys have it tough, see? Don’t go looking for trouble, and you won’t find none. You hear what I’m saying? Get this in your head. You make one wrong step and you’ll be sitting alone in the hole. Two, and you’ll get a taste of the big-house basement where we send hot-heads to cool off. Got it?”

“So if someone makes a third wrong step, does he get evicted from the house altogether?”

He gave me an angry look and headed for the door. On his way out, he stopped, turned to me and said with a sharp edge in his voice:

“Remember, if you go looking for trouble, you'll find it. It’s the right place for that.”

* * *

I got my work assignment: cleaning crew. There were eleven of us. Ten Negroes and I, one white. We cleaned, washed, and scrubbed the prison’s west wing.

In the evening, when I returned to my cell after my first day of work, a few of my neighbors surrounded me and bombarded me with questions.

“Why did they throw you out with the ‘niggers’? Did you get in a fight with the prison brass? You’ve only been here one day. How did you get in trouble already?”

“I didn’t get thrown out,” I said to my kindhearted neighbors. “So I’m working alongside Negro-prisoners, what’s so bad about that? Aren’t they people too?”

Wild eyes devoured me.

The fellow who’d gotten the most worked up was a tall good-looking blond with a deep scar on his cheek that didn’t harm his looks. He, Whitey, was a heavy hitter in the system; it was his third stint already. This time he’d been convicted for “white slavery.”

Whitey fumed in anger.

"I'd like to see them try to send me to work with niggers! I'd show them a thing or two! I'd set the whole prison on fire! I've been telling you our warden is a lousy piece of shit, that's what he is."

"What are you so worked up about? I've got nothing against working with Negroes," I tried to reason with my neighbors.

"Eh, can you get a load of his squawking?" little Finchy the Pickpocket screeched out rapidly. "You think this is just about you? They're spitting in the eye of every white" he said, trying to convince me like a would-be philosopher.

My neighbors agreed with him. Me, they pitied.

* * *

My every attempt to initiate friendly rapport with the Negroes who were my daily coworkers just flopped. Only a cold awkwardness hung between us. Anytime I tried to start a conversation with one of them it went nowhere.

I was beginning to think they hated me. Bob, the oldest in our group of cleaners, was a tall, sturdy, big-boned Negro in his thirteenth year of prison. He never missed a chance to let me know he couldn't stand me.

"Go clean up the room," he would grumble.

"Which room, Bob?"

"The golden room where the princess sleeps. Ha ha ha!" he brayed at his own wit.

"Why are you dragging that broom?" he'd scold me.

"Which broom should I take, Bob?" I would ask, intentionally friendly.

"Take the broom Suzie the Witch used to ride to the moon."

In the afternoon, when we finished work, the Negro group sat and played cards.

I'd sit not far from them, reading.

They played for cigarettes, or for matches, and sometimes for little pictures of actresses. When someone lost his entire pile, he would drop out of the game.

I would offer the 'dropout' a cigarette and a match so he could rejoin the game, but my friendly offers were always rejected in an almost hateful way.

While the men played, they talked about their friends and lovers. They fantasized about bright futures when they would get out and be free.

One afternoon I noticed they were speaking quietly and carefully amongst themselves. Quietly enough so that they wouldn't be heard, but loudly enough that I caught every word.

"Remember," Bob said, his tone commanding, "Philip, you sit on his right side, and Jim, you sit on his left side. As soon as the rec hall goes dark, and the pictures go up on the screen, you grab his hands and stuff his trap so he can't yell… I'll slit his throat in one instant… I'll be sitting right behind him. You stay seated… Don't move from your spots. I'll take care of the rest. Got it?"

"Yes," answered Jim and Philip.

"Just remember, tonight in the rec hall, when they roll the motion picture… it's gotta be done in a second… one… two… and the rat's done for"…

A chill went through my body. I'd heard there was an unwritten rule in this prison that the white inmates killed "white rats" (spies)[8], and the Negroes dealt with the "black rats" in the same way.

I knew that one white and one Negro were on the list. The white one was a former school teacher. He was serving a life sentence for murdering his lover, also a teacher. The Negro was a preacher. He had hacked his wife to death and burned down their house.

Both of them had special privileges in lockup. Both were "rats." No one spoke to them. As soon as either of them showed up, every prisoner went silent. Word traveled fast: "We've got a rat!… There's a rat!…"

"Remember what I'm telling you," I heard Bob's hoarse voice clearly, "He's built like an ox. He knows he's on the list. He's gonna put up a fight… He's gonna howl with all he's got, if you give him the slightest chance. You've got to grab his hands and hold them tight as a vise, and then at the same time, sock him in the kisser so he can't make a peep."

I understood that there was going to be a slaughter[9] tonight in the rec hall where they show the motion pictures.

I didn't go to see the picture. I lay in bed trying to read, but not managing it. I felt feverish. I focused all my senses on catching the slightest action. A door closed, a bolt turned. It felt like the slaughter was underway.

---

[8] Gold's Yiddish uses "mice", which he glosses as "spies". I translated the term as "rats", which is used in American English to refer to snitches (whereas 'mice' refers to cowards).

[9] Gold uses the loshn-koydesh term "shkhite," a reference to kosher ritual slaughter of animals for food.

Finally, the two hours were over. My neighbors came back to their cells, laughing but keeping down their racket. I held my breath. They were talking about the picture, about daily life in lockup, but not a word about the slaughter.

Nothing had happened. I breathed freely.

The next afternoon, tired from the hours of hard work, we took our places. The Negroes played cards. I read.

The armed guard brought in a new Negro convict and set him up with our group of cleaners.

The "new guy" greeted me with a nod of his head. He made friends with the other Negroes in a minute's time. It seemed like they were talking about me. I felt them staring.

Suddenly there was silence.

The new prisoner came up to me: "What's your name?" I told him my name. "What's yours?"

"The name's Daniel. You were arrested with the hunger-marchers?"

"Yeah, and what did they lock you up for?"

"I got ninety days for driving an automobile too fast. This is a rotten state. The worst in the country," he continued. "I didn't deserve more than three days. But the cops told the judge I was sloshed. Honest truth, I hadn't touched a drop of liquor."

"Did you have a lawyer?"

"What good would a lawyer have done me? What's a Negro's vow worth against a cop's testimony?"

"You're right, but you should defend yourself. You've got to fight for the truth."

"For that kind of uppityness I would have got sent away for a full year," Daniel swatted the idea away with his hand. "So tell me, what's a white guy like you doing here with the Negroes?"

"What do you mean what am I doing here? I clean up, I wash the floors, I work with the group."

"But what did they send you to the Negroes for? Didn't you protest?"

"Nah, why would I protest? I'm fine with it."

Two big black eyes bore through me.

"Tell me something," Daniel asked me anxiously. "You ever been to Baltimore?"

"Yeah, I go to Baltimore a lot."

"Do you ever speak at meetings?" he asked, astonished, pointing his finger at me.

"Yes," I answered calmly. "Sometimes I speak at workers' meetings."

"And in Baltimore, did you ever speak at a Negro meeting?"

"Yeah, and some white people were there too."

Daniel's eyes lit up.

"What did you talk about?"

"It was a protest assembly," I explained, "A Negro family had moved onto a white street. Hoodlums from the Ku-Klux-Klan burned down their house one night and the Negro family barely escaped from the fire. At that assembly, I, along with others, protested the atrocity."

Daniel's face shone.

"So do you belong to the organization that fought to free the Scottsboro boys?" he asked me.

"You mean the I.L.D.?[10] For sure I belong."

"Come with me!"

He grabbed me by the hand and pulled me with all his strength. I followed along.

We went up to the little table where the Negro group was packed in.

"He's ours, he's with us," cried Daniel, "he's one of us!"

Eyes, black eyes, gleamed. Jaws dropped, and white teeth sparkled. Eleven men sat silent and motionless, as if sculpted in bronze. Bob's right arm froze in mid-air, a card dangling from his fingers.

Daniel told them who I was, and that he recognized me from the protest assembly in Baltimore, his hometown.

---

[10] International Labor Defence, the legal arm of CPUSA. The ILD ran an international campaign to defend the Scottsboro boys.

“If that’s so, then you really are one of us,” Bob said apologetically. “In that case, it's totally different.”

I became one of the group, a friend amongst friends.

Daniel explained the misunderstanding to me.

“Every once in a while the prison bosses plant a white spy in with the Negroes. So, they figured you for a ‘rat,’ he laughed like a child. “You, a ‘rat’! What a joke!”

“But Daniel, if they took me for a ‘rat’, what were they doing plotting that slaughter where I could hear them?”

“Oh, they told me about that,” Daniel wheezed from laughter. “The whole thing was designed to test you out. They were talking near you on purpose so you would hear it and have a reason to report them to the guards. If it had gone any farther you wouldn’t have liked it.”

“But how would they have known if I had told?”

“Easy,” said Daniel. “The guards would have extended their watch. Bob, Jim, and Philip would be in the hole now for sure. They wouldn’t have shown any motion picture that night. There would have been searches and investigations.”

“But none of those things happened?”

“Yeah, that’s why they started to doubt if they were right to suspect you, so they asked me to talk to you and find out what kind of a guy you are. I’m glad I got the job of checking you out,” he continued laughing. “This sure is something to write home about. Ha ha! You go to meet an enemy, but you find a genuine friend… it's something out of the movies! Ha ha! Even in prison you all turn up… a friend is a friend.”

Daniel was right. The Negro prisoners grew more friendly every day. From their locked cells, Negro inmates greeted me warmly every time I passed them on my way to wash the steps or clean out an empty cell and ready it for a new ‘resident.’

Sometimes, if a guard wasn’t standing too near, I would pause by a cell and have a little chat with a locked-up prisoner through the iron bars. If someone was out a cigarette or a match, he knew he could count on me; my union comrades kept me supplied when they visited.

One time, Daniel called me over with a wink and whispered very quietly in my ear:

“When will you have a chance to chat with cell 16?”

“What’s going on there?”

"You'll see," he answered sadly.

"But tell me, what happened there?"

"Tell him to show you the marks from the whipping he got. But be careful the guards don't catch you."

"Whipping? They whip people here? A guard told me this was one of the best prisons in the country."

"And you believed him?"

"His whole speech went in one ear and out the other. But I had no idea there was any whipping of prisoners happening. In this day and age? But this is America for crying out loud!"

Anxious and deeply upset, I practically ran to cell 16.

David, a tall, handsome Negro with a round face and a high forehead ringed by short, tightly-curled, pitch-black hair, greeted me with a good-natured smile. His black eyes sparkled with grateful friendship.

"What are you so upset about?" he asked in brotherly scolding. "You think I'm the first Negro to get whipped by whites?"

"Lift up your shirt, David."

"You don't believe me?" he laughed, then calmly pulled off his shirt.

I shuddered. Reddish-brown welts scraped across the width of David's shapely, muscular back.

My mouth went dry. My throat tightened.

"What are you staring at me with those pitying eyes for? Cat got your tongue? You look like you've never seen something like this before," David said stoically. "You'll get used to it. Little by little you'll find out that in this world, life is a bitter pill. Until the day the almighty God has mercy on us and takes us from this sinful earth, we have to suffer through pain and humiliation."

"How many did you get, David?"

"Twenty five, hot, one after the other. Here's how things go, just according to luck," - David spoke from the heart. "When no one's around for the nasty spectacle, the flogger has God on his mind; but as my luck turned out, there were 'high society' guests; well-dressed ladies and gentlemen. So the guy whipped me mercilessly."

"And the 'high society' folks ate it up with pleasure, huh?"

"My friend," David said in a pained voice, "God created people who whip, and people who get whipped. Negroes will always be the ones who get whipped."

"You're mistaken, my friend. No, it isn't God who divided the world into whippers and whipped (I felt more certain in this part of the conversation.) People, those rich figures from high society, that's who divided people into the two categories. It won't be like this forever, David. Whipped people won't let themselves be whipped much longer."

"That must be nice for you, to live with hope!"

"Hey you! How many times have I told you not to sneak around these cells? You looking for trouble? Go crawl back into your own hole and mind your own business!" one of the guards yelled out.

"Don't answer," said David quickly. "Get out of here."

* * *

It was hard, very hard for me to adapt to the oppression and monotony of prison-life. On the outside, life and struggle continued to churn. A wave of strikes poured out across the width and breadth of the country. The unemployed millions demanded relief and social security.

In Europe, an inferno was blazing. In France, the "Stavisky" scandal[11] was raging and shaking up the rotten reign of the "Two Hundred [Families]" so hated by the French.[12]

In Germany, the Nazi beast clawed its way into more power.

In Vienna, conscious workers fought in a life-or-death struggle against fascism, armed with guns, until their Social-Democratic leadership shamefully betrayed them… I received updates on these developments every day.

And me?… I sat in the clink feeling sick with impatience, counting the long lonesome hours and the horribly endless and tedious days and nights. I anguished over my inability to rein in my burning impatience, and my deep, aching hatred for the whole enterprise of corporal punishment, disciplinary measures and the terrible decay of prison that eats away at any sense of humanity.

[11] The exposure of a con man named Stavisky in early 1934 implicated many government officials in a cover-up that discredited the democratic Republic of France. See Joseph Milton, "The Birth of the People's Front," *Science & Society* 3, no. 2 (1939): 147–65.
[12] A conspiracy theory that France was secretly controlled by 200 wealthy families.

Over and over, my ears remembered the heartrending screams I heard that dark night, when the savage policemen murderously clobbered the heads, faces and bodies of the hunger-marchers.

And I kept on hearing the cracks of the tear gas bombs that the ‘brave upholders of law and order’ had hurled, breaking the windows of the large hall, full of hundreds of men and women. They were peaceful, unarmed hunger-marchers, citizens of great, wealthy America. They were going to Washington to deliver a petition to their highest law-making body, the US Congress, urging them to implement social security legislation.

I felt an incessant horror from the groans of innocent men and women, beaten and bloody, who had been thrown by the cops into the police van where I lay barely conscious.

All those terrifying images of the police, blood-thirstily attacking us hunger-strikers, pursued me day and night. I might have been ill. I was often feverish.

Finally, eventually, the last days of my sentence approached… after tomorrow, Saturday, Sunday and Monday, and I’ll get out and be free. Oh, is that a wonderful feeling!

* * *

“I’ve got a big favor to ask you,” Daniel addressed me out of the blue.

“What?”

“My buddy, my kin, is in here three years already. He’s innocent. He’s been sentenced to ten whole years. Can you maybe do something for him? You’re going to be on the outside soon. Maybe you can help him? He’s innocent.”

We agreed that the next day, Sunday, when they let us outside for fresh air for a whole two hours, I would talk it over with Daniel’s relative, Fred. The yard, which was surrounded by brick walls and barbed wire, was where convicts could walk, gather in small groups, and take in fresh air.

Guards surrounded the yard, armed and stationed in corners, watching the prisoners’ every move. Additional guards kept watch with machine guns from little booths on top of the stone walls, following each inmate with binoculars.

These were the last days of winter. The sun was already starting to warm up. The sky was blue and clear.

“My, what a nice day! What lovely weather!” The prisoners greeted one another and gulped the clean fresh air into their thirsty lungs. They enjoyed the little bit of outdoor freedom like children and basked in the warm rays of sun.

Daniel, Fred, and I gathered near a sunlit wall.

Fred, a tall, young, good-looking Negro, shook my hand warmly like a friend.

“I hear you’re a true friend of ours.”

“Yes,” I answered.

“Daniel tells me you’ve got good connections with influential white people. Is that true?”

“I also know influential Negroes. Tell me what you want. I’m getting out of here soon. Maybe I can help you.”

Fred was silent.

“Speak up. You gone dumb?” Daniel goaded Fred impatiently. “Tell him. This is your only chance. You wanna rot here another seven years? Start talking, you damn fool!”

Fred was silent.

“How old are you, Fred?” I eased into the conversation.

“Twenty one,” answered Fred.

“So that means you were eighteen when you ended up here?”

“Yeah.”

“Do you have anyone on the outside?”

“My mother and two little sisters.”

“Where’s your father?”

“He was killed in an accident at the brick factory where he worked.”

“What did you get sent away for?”

Fred was silent.

“Open your trap, you dumb ass! Speak, you fool Negro!” Daniel yelled at Fred.

Fred was silent.

“Did you murder someone, Fred?” I asked.

“No.”

“Did you steal something?”

“No, not that either.”

“Are you guilty, Fred?” I pushed him. “Tell the truth, don’t be ashamed. If you’re guilty, nothing will help. You’ll have to serve out your sentence.”

“No, I’m not guilty. Believe me. I shouldn’t be here,” he pleaded with me. “I swear to God, on my father’s grave, I’m not guilty. I’ve been locked up for no good reason!”

“Do you want to get out of here?”

Two large, dark glistening eyes pleaded with me in sincere yearning.

“Will you help me?”

“First, tell me what happened, Fred! Then I can tell you my take, if I think something can be done. I’ll tell you the truth, even if it hurts.”

“I don’t think anyone can help me.”

“I’ll know about that, but only when I learn the facts.”

“What do you want to help me for, a Negro stranger? Why should you take on my troubles? It’s a long story. I’m sure the whole thing won’t interest an outsider.”

“Don’t worry, Fred,” I encouraged him. “Tell me the whole story from the beginning.”

Disoriented, he looked at me and at Daniel.

“Start talking already, or go to hell.” Daniel lost his patience. “Friends want to do him a favor, and he’s putting on airs like a prima donna.”

“Why can’t you understand that it’s my personal business? This is holy for me –I can’t just pour out my private secrets to a stranger,” Fred begged Daniel.

“Oh, I’ve already heard this twenty times!” Daniel was livid. “You want to rot in prison for a bitch?”

“Oh, you think all white women are just bitches, Daniel, and all white men are lynchers.”

“You’re a damn liar and a dumb ass. I never said anything like that,” Daniel fumed. “What I say is,” he waved his long hands, “that any woman who could betray a man so shamefully is a bitch. And very few whites are prepared to stick their necks out for us Negroes.

“I’m right, aren’t I?” Worn out from his speech, Daniel turned to me.

“That’s not what we’re here for,” I said. “Fred, you know very well that I’m leaving tomorrow. If you want, you can tell me, Fred. If you don’t, you don’t have to, and you can quit squabbling like hens.”

Fred spoke.

At first, he had a hard time with it. He struggled and forced himself to tell the details of his tragic story. But once he got warmed up, the words flowed from his mouth clearly and with feeling, as if he were reading from a book.

“I worked for a business,” he began quietly. “I drove a freight truck. The company manufactured soda-water, large and small bottles of soda-water.

“Monday mornings I loaded up the back of the truck with crates full of soda-water bottles. I drove out during the day, and by evening I’d get to the nearby city, where I delivered the goods to a big restaurant.

“The boss’s daughter used to ride with me. Frances, a tall, slim, pretty blonde. Frances had a smart head on her shoulders. She was smarter than any white man I know,” Fred spoke proudly of Frances.

“She reckoned the accounts with the restaurant owners, and collected the payments for the inventory.

“Then we’d drive back home the next day. Frances used to spend the night in a small, two-room apartment that she kept for these business trips. I stayed in a cheap rooming house on the Negro side of town.

“Three times a week, we packed up cases of soda-water, and brought back cases full of empty bottles. Three nights a week we stayed over in that city nearby.

“I had it good,” Fred sighed. “The work was easy, like a game really. I was getting good wages, and I could help out my mother and two kid sisters. Isn’t that right, Daniel?”

“So far he’s telling the honest truth, as far as I know,” answered Daniel.

“One time, there was an evening when I brought the delivery to the restaurant as usual. The owner came out and whispered something in Frances’s ear.

“‘Come with me,’ Frances told me. She looked pale and nervous.

“‘Where to, Frances?’ I asked.

“‘Come with me,’ she tugged at my arm, ‘and quit asking questions.’

“She took me to her apartment. I had never been there before.

"'We've got to wait here 'til morning,' Frances said. She was still acting nervous.

"'How come, Frances?' I asked her, probably ten times.

"'It's none of your business,' she answered me angrily. 'Sit here and shut up.'

"All of a sudden the whole set-up made sense. Sure, I had been driving a truck full of seltzer bottles, but there had also been a sealed case of bootleg whiskey bottles in the truck.

"That case," Fred cocked his head to me, "I never loaded it on. Someone else put it in the truck, and the restaurant owner took it out."

"How did you come to the conclusion that the closed case had bottles of whiskey?"

"Because I used to smell alcohol coming from the back of the truck a lot. I would mention it to Frances, but she'd wave it off and say I must be smelling the gasoline.

"It got late.

"'You're going to have to spend the night here,' Frances said to me.

"'Where?' I asked in shock.

"'I'll sleep in my bedroom,' Frances answered me, 'and you'll find a spot on the floor in the other room. But you better know,' she warned me, 'if you get fresh, I'll shoot you like a dog. Oh what? You think I'm kidding?' she asked me distrustfully. 'Then do me a favor and take a look at this.' She took out a small revolver from her large leather handbag and made sure I saw it.

"'What are you talking such nonsense for, Frances?' I asked her. 'You don't really think I'm going to get fresh, do you? You know me. You can be sure you won't have to use that little game-piece with me.'

"'You better be right, if you want to keep living on this green Earth. And just one more thing,' she added. 'In an hour, I'm going to telephone the restaurant owner. So don't get startled when I come into the room where you're going to be sleeping. That's where the phone is. But just you remember, I'm always carrying this revolver with me.'

"She went into her bedroom and locked the door from inside."

Fred went quiet.

Daniel and I waited silently.

“I don’t deny it,” Fred started speaking softer, like he was afraid of being overheard. “I couldn’t fall asleep.”

“Speak up. What are you mumbling for?” Daniel snapped.

“I was so upset,” continued Fred a bit shakily. “I was scared of the police, Frances… and the gun… I just couldn’t sleep. I tossed and turned… until, at some point I must have dozed off a bit.

“Then, like I was dreaming, I heard Frances unlock her bedroom door… I heard her footsteps… I felt hot and cold at the same time… I broke out in a fever… I was drenched in sweat… I pulled the blanket over my head and wrapped myself up… Her steps got closer… My God, I thought my head would split open… My heart was pounding like a hammer… I couldn’t catch a breath… I felt like I was suffocating… I wanted to scream, but I didn’t make a sound…

“Suddenly, the whole room rocked. No, it was the entire house shaking…

“Frances tripped on something and took a fall – right onto me… I don’t know how it happened. It happened in the blink of an eye. I only know that Frances was laying in my arms… I felt the warmth of her slender, soft body… I was paralyzed.

“‘Help me up, Fred,’ Frances said gently and quietly to me. She knew it wasn’t my fault, just like I knew it wasn’t her fault she fell.

“‘Of course. Of course,’ I mumbled… but I couldn’t move a muscle… Frances tried to stand up, but instead — I don’t know if it was my fault or not, we pressed our lips together… She pressed up on me so warm and soft, like a child. I wrapped her in my arms… I felt a heavenly bliss all through my body,” Fred cried quietly… “Oh, I was so grateful to her. Lord, was I happy… I showered her with sweet passionate kisses…”

“Quit crying, and quit it with your poetry,” shouted Daniel. “Get to the point.”

“Oh shut your trap, you ignorant Negro!” growled Fred. “You’re lucky you’re kin, man. If you weren’t, I’d sock you good. You’re way out of line…”

An armed guard walked slowly and deliberately past us.

“You can keep talking,” I told Fred. “He’s far away. He can’t hear us. Tell me what happened after that night, and you can keep it short now.”

“After that night,” Fred continued, “we became intimate friends. I loved Frances heart and soul. She was older than me, and more experienced. She had already been married once before. For me, Frances was the first woman I loved. I loved her differently than I loved my momma or my little sisters. She meant more to me than my own life. Do you know what I mean?” Fred asked me.

"It's hard for me to find the words to say how much I love Frances," Fred continued trying to describe his feelings for Frances. "Take me for instance, I am me: I am Fred. Fred who has a beloved mother, and two beloved little sisters. But without my Frances, I'm not me anymore – I'm a stranger to myself, and everything around me seems like a foreign country.

"I went around in a dreamy reverie. I giggled to myself, and smiled at strangers. I was feeling so good. I was the luckiest man on earth.

"There was just one thing that soured my happiness. I was terrified that one fine day, we would get caught with the hooch and both of us would get sent to jail. That thought gnawed on me so I couldn't ever relax. At night, when I was sleeping, I saw visions of Frances in chains, surrounded by 'coppers.' I screamed in my sleep a lot. My momma would wake me up and ask what I was dreaming about. I would just laugh in happy relief that it had only been a dream."

"So did you say all this to Frances?"

"Of course," Fred answered. "I pleaded with her to give up the bootleg business. But she just laughed at me.

"'Don't worry,' she would soothe me, 'just leave everything to me and don't even give it a thought. You just have to do one thing,' she'd say playfully. "Love me!'

"I lived like that for over a year. In a sweet dream, and in fear. I couldn't take it anymore. Being so scared Frances would get arrested was just driving me crazy. I really must have been crazy, because there's no other way I would have done what I did."

Fred went silent.

"What did you do?"

"Late one night," said Fred, "when I was at Frances's apartment, I told her that if she wouldn't give up the bootleg racket and go away with me, I would leave her.

"She gave me a look like she couldn't believe me. Her pretty eyes got twice as big, and filled up with tears.

"'Do you really mean that, Fred?' she asked me softly.

"I really was crazy, so I told her: Yes. I mean it for real, Frances. If you don't come with me, I'm leaving you. I'll leave this very night.

"'Huh?' Frances was almost begging me, 'Did you find another girl? Huh? You don't like me anymore, is that it?'

"I'm telling you. I was nuts. I didn't know what I was saying," Fred sobbed.

"Do you know how I answered her?"

"How, Fred?"

"'Yes,' I told her. 'If you don't go away with me, I'll marry someone else!"

Fred covered his face with his hands and wept quietly.

"Okay, Fred. And then what happened?"

"She got hysterical: 'Get out of here! Get lost, you double-crosser! Go off to your tramp! Scram! Right now, this minute! Get out of here, you ungrateful, lazy Negro! Get out of my house!'

"I was terrified the neighbors would rush in," whispered Fred. "I wanted her to quiet down, so I held her… 'I love you, Frances! I love only you.' I said it over and over about ten times, but she got even more hysterical and screamed even louder: 'Get your filthy paws off of me! Get the hell out of here!'

"Suddenly, the door opened. The neighbors from the building, and from across the street, had heard her screaming and ran over. They broke through the door with a single bang."

Fred gave a heavy sigh.

"They saw me holding Frances in my arms. They saw her trying to get out of my arms. They'd heard what she'd been yelling, and they heard me yelling that I love her. That was it. I was cooked.

"So many hands, maybe a thousand hands, grabbed me… The hands squeezed my neck, nearly strangled me…… Fists drove into my head, and all over my face… I was drenched in blood.

"'A rope! Get a rope!' someone bellowed.

"'Kill him! Hang him! Lynch him!' I heard voices yell.

"The police got me out of there."

A dead silence fell over us.

Fred broke the silence:

"In court they all testified about what they had seen and heard.

"They also brought in Frances's dress as evidence. It was ripped and torn in a few spots."

"And Frances, what did she say?"

Fred lifted up his handsome face. His black eyes sparkled. He let out a laugh. His two rows of strong white teeth gleamed.

"She caught as many glances of me as she could," he grinned. "She definitely would have saved me, if it hadn't been for the prosecutor, that dog," he added bitterly.

"She sat in the witness-booth and cried the whole time," Fred winced.

"'Did he enter your apartment?' That dog asked her."

"'Yes,' she answered, 'but I know he came in with decent intentions.'"

"'That's for the court to decide,' the dog laughed.

"'Did he seize you in his arms?'

"'Answer: yes or no?'

"'Yes,' answered Frances, 'but…'

"'And he hollered that he loved you? Is that true?'

"'Yes, but he didn't mean anything wrong by that,' she was practically begging.

"'What he meant will soon become clear,' the dog laughed sadistically.

"'And you screamed 'let me go!' True?'

"'And it is true that you screamed: 'Get your filthy paws off of me, you Negro'? Didn't you?'

"'Yes, but…'

"'And you also screamed 'get out of here?' Didn't you?' Answer, true or false?'

"So that's how I got tied up in this horrible net. The court concluded that I had intended, in so many words, to rape Frances.

"Five minutes was all it took to find me guilty. I got ten years.

"So? Can you help me?"

I felt a heaviness in my heart. I was certain that the young man had told me the honest truth. But I also knew for certain there was no way to free him from prison.

“Fred, I’m going to tell you the honest truth,” I said directly to him. “No one is going to believe you. The facts are against you.”

“What do you mean by that?” Fred was getting a bit upset. “Am I really going to have to rot here for a full ten years?”

“Well, can you really prove that you were Frances’s lover? What do you think? Is someone going to take you at your word? They’ll just laugh at you”...

“Of course I can prove that I’m telling the truth. Absolutely I can prove it,” Fred’s speech sped up and he became more agitated.

“How?”

“I have a few gifts. They’re silent witnesses—they can’t actually speak. I have letters. I have her letters!”

I shuddered for a moment in joy.

“Well why didn’t you say so, you dumb ass!” yelled Daniel. “What did she write in those letters? When did you get them?”

Fred explained with enthusiasm: “One time, my mother was sick. She was in bed for four weeks. I couldn’t work. I was at home with my sick momma.”

“That’s when she sent the letters?”

“Yes.”

“How many?”

“Four. She sent me four letters, and I still have them. My momma has them.”

“Do you remember what she wrote?”

“Do I remember?” laughed Fred. “I remember every word. In one letter she says to me:

> My dear, sweet Fred: I hope your mother feels better soon. It is so hard and lonely without you. I hadn’t understood how deeply I am in love with you. Without you Fred, my days are empty, and my nights are desolate. I pray to God your mother returns to health soon, and you return to me. Forever yours, Frances.

> P.S. I'm driving the truck myself. I don't want anyone else to take your place next to me. I hope you appreciate that.

"That bitch sure can write," laughed Daniel loudly.

"Listen Fred, those letters could open the prison gates for you. You could probably get a new trial. Give me the letters, and I'll get advice from a good lawyer."

His black eyes lit up. "Really?" Fred shouted with joy.

"Yeah, I'm almost certain."

"Here, take my ring! You see this big gold ring I'm wearing? That's one of the gifts Frances gave me. Take the ring," Fred gushed, "and bring it to my momma. I'll write her about it. You show her the ring, and she'll give you the letters."

He stood right next to me. He stuck his finger in his mouth and eagerly worked off the gold ring.

And then, in an instant, he stopped and stared at me:

"What do you mean a new trial? Will they have to read her letters out loud in court?"

"Of course."

Fred planted his hands in his pockets and glared at me with a strange chill. Cold words fell to the ground like frozen birds:

"They're going to read the letters… They'll find out the truth… The papers will make such a ruckus over it… Her friends and family will cut her off… Her whole life will be ruined… They'll call her "a Negro's lover!"… - No! No!" Fred shook his head. No Frances, I won't do it! I'd rather rot here my whole life."

"Fred?!"

"No! No, my friends!… Thank you! Really, thank you! I can't, I just…" he broke down in tears.

RRR… RRR… The prison's alarm sounded. Dark clouds covered the late winter sun. It had gotten cold and windy. The two hours of freedom concluded. The prisoners went back to their cells, each one with his own sorrow and pain.

טעג אין טורמע

שפּעט נאָכמיטאָג האָבן עטלעכע באַוואָפֿנטע וועכטער אין אַ לאַנגן, שמאָלן אויטאָמאָביל געפֿירט אונדז פֿון געריכט צו דער גרויסער טורמע פֿון דער שטאָט ד.

די שווערע אײַזערנע טירן פֿון אויטאָמאָביל זענען געווען פֿאַרשלאָסן פֿון דרויסן. אינעווייניק זענען זעקס פּאָרלעך געזעסן געשמידט אין קייטלעך. די לינקע האַנט פֿון איינעם און די רעכטע האַנט פֿון דעם צווייטן זענען געווען איינגעשלאָסן אין שטאָלענע רינגען, וואָס זענען געווען פֿאַרבונדן מיט אַ שטאָלענער קייט.

דרײַפּאָרלעך זענען געזעסן אויף איין לאַנגער באַנק פֿון דעם אויטאָמאָביל, און די אַנדערע דרײַ פּאָרלעך זענען געזעסן אויף דער צווייטער באַנק אַנטקעגן. פֿיר באַוואָפֿנטע היטער זענען געזעסן אויף די בענק, צו צוויי אויף אַ באַנק. זייערע הענט האָבן זיי געהאַלטן גרייט אויף די רעוואָלווערן, וואָס האָבן געשטעקט אין לעדערנע בײַטעלעך און זענען געהאָנגען אויף זייערע דיכן.

דער אויטאָמאָביל איז געפֿלויגן. יעדעס מאָל, וואָס דער טרײַבער האָט אַ קירעווע געטאָן דעם אויטאָ אויף לינקס אָדער אויף רעכטס, האָבן מיר זיך אימפּעטיק געוויגט, און זענען שיער ניט אַראָפּגעוואָרפֿן געוואָרן פֿון אונדזערע פּלעצער. ניט ווילנדיק האָט יעדער אַ צי געטאָן די הענט בײַם קאָנוווּלסיוון קירעווע פֿון דעם אויטאָמאָביל, און אַ שניט געטאָן מיטן אײַזערנעם רינג דעם שכנס האַנט.

איך האָב גערוקט מײַן שטאָלן בראַסלעטל אויף העכער-צו, אָבער בײַ יעדן וויג האָט מײַן שווער-לייביקער שכן ניט ווילנדיק אַ צי געטאָן דעם רינג אַרונטער, צום זעלבן פּלאַץ, ווּ די הויט איז שוין פֿון פֿריער געווען אַרונטערגעשניטן פֿון דעם שטאָלענעם רינג.

ענדלעך זענען מיר אָנגעקומען. אינעווייניק האָט מען אונדז באַפֿרײַט פֿון די קייטלעך.

„עס איז ניט שלעכט, ווען מען ווערט באַפֿרײַט פֿון שטאָלענע קייטן", האָט מײַן שכן באַמערקט מיט אַ צופֿרידענעם שמייכל.

„איך קעמף קעגן זיי מײַן גאַנץ לעבן", האָב איך אים געענטפֿערט מיט אַ שמייכל. „זע נאָר, וואָס קייטן אַרבעטן אָן אין צען, פֿופֿצן מינוט", האָב איך אים אָנגעוויזן אויף דער אָנגעריסענער הויט פֿון מײַן האַנט.

„דײַנע הענט זענען צו-צאַרט", האָט ער געלאַכט.

„דײַנע הענט זענען, ווײַזט אויס, אויך צו-דעליקאַט", האָב איך אים אָנגעוויזן אויף זײַן ווּנד, וואָס האָט אויף איין פּלאַץ שוין געבלוטיקט.

„האַ, דאָס", האָט ער מיר געענטפֿערט, „דאָס איז ניט ווײַל מײַן האַנט איז דעליקאַט, נאָר דאָס פֿאַרדאַמטע שטאָל איז צו האַרט, און דער רינג — צו ענג".

מיר האָבן אויף גיך אַרונטערגענומען די ציווילע קליידער פֿון זיך, זיי צונויפֿגעקנײַקלט אין אַ בינטל, און אַרויפֿגעצויגן אויף זיך ריינע אָבער אומגעלומפּערטע טורמע-קליידער.

„קום מיט מיר", האָט אַ טורמע-וועכטער מיך אַ רוף געטאָן.

איך בין אים נאָכגעגאַנגען.

ער האָט מיך אַרײַנגעפֿירט אין אַ גרויסן ליכטיקן צימער. די שמאָלע בעטלעך זענען געשטאַנען אָפּגערוקט איינס פֿון צווייטן. אונטער יעדער בעט איז געשטאַנען אַ הילצערנער קאַסטן, ווּ די אַרעסטאַנטן האַלטן זייער אייגנטום, וואָס באַשטייט פֿון טאַבאַק, ציגאַרעטן, צוקער, טיכלעך, אַ האַנטוך. אַמאָל געפֿינט זיך דאָרט אויך אַ בוך, אָדער ביכער, וואָס פֿרײַנט שיקן אַרײַן.

„דו ביסט איינער פֿון די הונגער-מאַרשירער?" האָט דער באַוואָפֿנטער היטער מיך געפֿרעגט, נאָכדעם, ווי ער האָט מיר אָנגעוויזן אויף מײַן בעט.

„יאָ", האָב איך אים געענטפֿערט.

„הער זיך אײַן", האָט ער באַפֿעלנדיק גערעדט צו מיר, „דאָס איז איינער פֿון די בעסטע פּריזאָנס אין די שטאַטן. פֿאַרשטייסט? היט אָפּ די רעגולאַציעס. פֿאָלג וואָס מען באַפֿעלט דיר. זײַ ניט צו קלוג. וואָס קליגער איינער איז, אַלץ ערגער פֿאַר אים. פֿאַרשטייסט? אַז דו וועסט ניט זוכן קיין צרות, וועסטו זיי ניט געפֿינען. פֿאַרשטייסט וואָס מען רעדט צו דיר? טאָ נעם זיך גוט אין קאָפּ אַרײַן, וואָס איך האָב דיר געזאָגט. מאַכסטו אַ שלעכטן שריט, וועסטו זיצן איינער אַליין אין אַ שטײַג. אַ צווייטער שלעכטער שריט, און וועסט פֿאַרזוכן דעם טעם אונטן אין קעלער, ווּ מיר קילן-אָפּ צעהיצטע קעפּ. פֿאַרשטייסט?"

נו, אויב מען מאַכט אַ דריטן שלעכטן שריט, ווערט מען אפֿשר אינגאַנצן אַרויסגעשטעלט פֿון דער דירה?"

ער האָט אַ בייזן קוק געטאָן אויף מיר און האָט זיך געלאָזט צו דער טיר. אינמיטן וועג האָט ער זיך אָפּגעשטעלט, זיך אויסגעדרייט צו מיר און שאַרף אַ זאָג געטאָן אויפֿן קול:

„געדענק, אויב וועסט זיך זוכן צרות, וועסטו זיי געפֿינען. דאָ איז דאָס ריכטיקע פּלאַץ פֿאַר דעם.

***

מען האָט מיך באַשטימט אויף אַרבעט. איך בין געווען איינער פֿון די ראַמער. עלף זענען מיר געווען. צען נעגערס, און איך, איין ווײַסער. מיר האָבן געראַמט, געוואַשן און גערייניקט דעם רעכטן פֿליגל פֿון דער טורמע.

אין אָוונט, נאָך דעם ערשטן טאָג אַרבעט, ווען איך האָב זיך צוריקגעקערט צו מײַן ווינונג, האָבן עטלעכע פֿון מײַנע שכנים מיך אַרומגערינגלט און באַהאָגלט מיט פֿראַגן.

„פֿאַרוואָס האָט מען דיך פֿאַרשיקט צווישן די „ניגערס"? האָסטו זיך געקריגט מיט דעם פריזאָן-אויפֿזעער? ביסט ערשט איין טאָג דאָ, טאָ וואָס האָסטו שוין אָפּגעטאָן?

„מען האָט מיך ניט פֿאַרשיקט", האָב איך גערעדט צו מײַנע גוטהאַרציקע שכנים. „איך אַרבעט אינײַנעם מיט די נעגער-אַרעסטאַנטן. ווו איז דאָ דער אומגליק? זיי זענען דען ניט קיין מענטשן? ווילדע אויגן האָבן מיך פֿאַרשלונגען.

צום שטאַרקסטן האָט זיך געקאָכט דער הויכער, שײנער בלאָנדין מיט אַ לאַנגן טיפֿן שניט אין דער באַק, וואָס האָט ניט פֿאַרמינערט זײַן שײנקייט. ער, וואַיטי, איז אין פּריזאָן געווען אַ גאַנצער מיוחס. ער איז שיין האָ געזעסן דאָס דריטע מאָל. דאָס מאָל האָט מען אים פֿאַרמשפּט פֿאַר „ווײַסער שקלאַפֿערײַ". וואַיטי האָט געגליט פֿון צאָרן.

„זיי וואָלטן מיך באַדאַרפֿט שיקן אַרבעטן מיט ניגערס! איך וואָלט זיי געוויזן! איך וואָלט אונטערגעצונדן דעם גאַנצן פּריזאָן! איך האָב אײַך שוין לאַנג געזאָגט, אַז אונדזער אויפֿזעער איז אַ לויזיקע צויג. אָט וואָס ער איז".

„אָבער וואָס קאָכט איר זיך? איך האָב גאָרניט קעגן דעם, וואָס איך אַרבעט מיט די נעגערס", האָב איך פּראָבירט אײַנטענהן מיט מײַנע שכנים.

הערסט וואָס ער קושקעט דאָרט?" האָט דער קליינער פּינטשי, דער קעשענע-גנב, גיך גערעדט אויף זײַן קוויטשיק שטימעלע. „עס האַנדלט זיך דען בלויז וועגן דיר אַליין? דאָס איז דאָך אַ שפּײַ אין פּנים אַלע ווײַסע", האָט ער מעשה-פֿילאָזאָף געפּרוווט איבערצײַגן.

מײַנע שכנים האָבן מיט אים אײַנגעשטימט. זיי האָבן מיך באַדויערט.

***

אַלע מײַנע באַמיונגען אָנצוקניפּן פֿרײַנטלעכע באַציונגען מיט די נעגערס, מיט וועמען איך האָב געאַרבעט אינײַנעם פֿון אינדערפֿרי ביז אין אָוונט, זענען געווען אַ דורכפֿאַל. אַ קאַלטע פֿרעמדקייט האָט אונדז צעטיילט. אַלע פּרוּוון, וואָס איך האָב געמאַכט צו פֿאַרבינדן אַ געשפּרעך מיט אייניקע פֿון זיי, זענען מיר ניט געלונגען.

עס האָט זיך מיר אָנגעהויבן אויסצוּווײַזן, אַז זיי האָבן מיך פֿײַנט. באַב, דער עלטסטער פֿון אונדזער גרופּע ראַמער, אַ הויכער, געזונטער אין ברייטבייניקער נעגער, וואָס איז געזעסן אין דעם פּריזאָן דאָס דרײַצנטע יאָר, האָט מיר אָפּן געלאָזט וויסן בײַ יעדער געלעגנהײַט, אַז ער קען מיך ניט דולדן.

„גיי רייניק אויס דאָס צימער", פֿלעגט ער בייז אויף מיר אַ בורטשע טאָן.

„וועלכן צימער, באַב?

„דעם גאָלדענעם צימער, ווו די פּרינצעסין שלאָפֿט. האַ-האַ-האַ!" פֿלעגט ער זיך צעהירזשען פֿון זײַן חכמה.

„וואָס שלעפּסטו דעם בעזעם?" פֿלעגט ער אויף מיר אַ רעווע טאָן.

„וועלכן בעזעם זאָל איך נעמען, באַב?" פֿלעג איך מיט פֿאָרזיכטיקער פֿרײַנטשאַפֿט אַ פֿרעג טאָן.

„נעם דעם בעזעם, אויף וועלכן סוזי די כּישוף-מאַכערין איז געפֿאָרן רײַטנדיק צו דער לבנה".

בײַטאָג, נאָך דעם ווי מיר זענען פֿאַרטיק געוואָרן מיט אונדזער אַרבעט, פֿלעגט די נעגער-גרופּע זיך זעצן שפּילן קאָרטן.

איך פֿלעג זיצן ניט ווײַט פֿון זיי און לייענען.

זיי האָבן געשפּילט אויף ציגאַרעטן, אויף שוועבעלעך, און אַ מאָל אויף קליינע בילדער פֿון אַקטריסעס. ווען איינער פֿלעגט פֿאַרלירן זײַן גאַנץ פֿאַרמעגן, פֿלעגט ער אַרויספֿאַלן פֿון דער שפּיל.

איך פֿלעג די „אַרויסגעפֿאַלענע" אָנבאָטן מײַנע ציגאַרעטן, מײַנע שוועבעלעך, זיי זאָלן קענען פֿאָרזעצן זייער צײַט-פֿאַרטרייב. זיי פֿלעגן כּמעט פֿײַנטלעך צוריקווײַזן מײַן פֿרײַנטלעכן אָנבאָט.

בעתן שפּיל האָבן זיי געפֿירט געשפּרעכן וועגן זייערע פֿרײַנט, וועגן זייערע געליבטע. זיי פֿלעגן פֿאַנטאַזירן וועגן זייער ליכטיקער צוקונפֿט, ווען זיי וועלן אַרויס פֿרײַ.

אין איין נאָכמיטאָג האָבן זיי שטיל און פֿאָרזיכטיק גערעדט צווישן זיך. שטיל גענוג, אַז מען זאָל זיי ניט הערן, אָבער הויך גענוג, אַז איך האָב פֿאַרנומען יעדעס וואָרט.

„געדענקט", האָט באַב גערעדט באַפֿעלעריש, „דו פֿיליפּ, זאָלסט זיך זעצן בײַ זײַן רעכטער זײַט, און דו, דזשים, בײַ זײַן לינקער זײַט. אַזוי גיך ווי עס וועט פֿינצטער ווערן אין זאַל, און עס וועלן זיך באַווײַזן די בילדער אויף דעם לייוונט, זאָלט איר אים אַ כאַפּ טאָן בײַ זײַנע הענט, און פֿאַרשטאָפּן זײַן מויזן-לאָך ער זאָל ניט קענען קרייען . . . איך וועל אים איבערשנײַדן דעם גאָרגל אין איין אויגנבליק . . . איך וועל זיצן פונקט הינטער אים. בלײַבט זיצן . . . רירט זיך ניט פֿון אײַערע ערטער . . . דאָס איבעריקע וועל איך שוין באַזאָרגן. קלאָר?"

„יאָ", האָבן דזשים און פֿיליפּ געענטפֿערט.

„אָבער געדענקט, הײַנט אָוונט אין זאַל, ווען מען וועט ווײַזן די לעבעדיקע בילדער . . . עס מוז אָפּגעטאָן ווערן אין אַ סעקונדע . . . איינס . . . צוויי . . . און די מויז מוז ליגן אַ געשאָכטענע" . . .

אַ פֿראָסט איז דורכגעלאָפֿן מײַן קערפּער. איך האָב שוין פֿריער געהערט, אַז עס איז פֿאַראַן אַ ניט-געשריבן געזעץ אין יענעם פּריזאָן, אַז די ווײַסע אַרעסטאַנטן צעשנײַדן די „ווײַסע מײַז" (שפּיאָנען) און די נעגערס באַלוינען די „שוואַרצע מײַז" אויף דעם זעלבן אופֿן.

איך האָב געוווּסט, אַז איין ווײַסער און איין נעגער זענען אויפֿן צעטל. דער ווײַסער איז אַ געוועזענער לערער אין אַ מיטלשול. ער איז פֿאַרורטיילט געוואָרן צו לעבנסלענגלעכער געפֿענגעניש פֿאַר דערמאָרדן זײַן געליבטע, אַ לערערין. דער נעגער איז געווען אַ גלח. ער האָט מיט אַ האַק דערמאָרדעט זײַן ווײַב און האָט אונטערגעצונדן דאָס הויז.

ביידע האָבן געהאַט ספּעציעלע פּריווילעגיעס אין טורמע. ביידע זענען געווען „מײַז". קיינער האָט צו זיי ניט גערעדט. ווי נאָר איינער פֿון זיי האָט זיך באַוויזן, זענען די אַרעסטאַנטן שטום געוואָרן. עס פֿלעגט זיך גיך אַ טראָג טאָן די אינפֿאָרמאַציע: — אַ מויז איז דאָ! . . . אַ מויז איז דאָ! . . .

„געדענקט, וואָס איך זאָג אײַך", האָב איך דײַטלעך געהערט באַבס הייזעריקע שטימע, „ער איז געזונט ווי אַן אָקס. ער ווייסט, אַז ער איז אויפֿן צעטל. ער וועט קעמפֿן . . . ער וועט רעווען מיט אַלע כּוחות, אויב איר וועט אים געבן די מינדסטע געלעגנהייט. איר מוזט אים אַ כאַפּ טאָן בײַ די הענט אין האַלטן ווי מיט צוואַנגען, און גלײַכצײַטיק אים אַ כאַפּ טאָן בײַם פּיסק, ער זאָל קיין פּיפּס ניט קענען טאָן.

עס איז מיר קלאָר געוואָרן, אַז הײַנט בײַנאַכט וועט זײַן אַ שחיטה אין זאַל, ווו מען ווײַזט די לעבעדיקע בילדער.

איך בין ניט געגאַנגען זען די בילדער. איך בין געלעגן אויף מײַן בעט, איך האָב פּראָבירט לייענען, אָבער אָן דערפֿאָלג. איך האָב געפֿיבערט. איך האָב אָנגעשטרענגט אַלע מײַנע חושים אויפֿצוכאַפּן דעם קלענסטן טומל. אַ טיר האָט זיך פֿאַרמאַכט, אַ ריגל האָט זיך פֿאַררוקט. מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אַז די שחיטה ווערט דורכגעפֿירט.

ענדלעך האָבן זיך די צוויי שעה געענדיקט. מײַנע שכנים האָבן לאַכנדיק און מיט איינגעהאַלטענעם געפּילדער זיך צוריק אומגעקערט אין זייער ווינונג. איך האָב אײַנגעהאַלטן דעם אָטעם. זיי האָבן גערעדט פֿון די בילדער, פֿון די טעגלעכע געשעענישן אין טורמע, נאָר קיין וואָרט ניט וועגן דער שחיטה.

עס האָט דאָרט גאָרניט פּאַסירט. איך האָב פֿרײַער אָפּגעאָטעמט.

אויף מאָרגן נאָכמיטאָג האָבן מיר, מידע פֿון די עטלעכע שעה שווערע אַרבעט, פֿאַרנומען אונדזערע פּלעצער. די נעגערס האָבן געשפּילט קאָרטן. איך האָב געלייענט.

דער באַוואָפֿנטער היטער האָט אַרײַנגעפֿירט אַ נײַעם נעגער-אַרעסטאַנט און אים צוגעזעצט צו אונדזער גרופּע ראַמער.

דער „נײַער" האָט מיך באַגריסט מיט אַ שאָקל מיטן קאָפּ. מיט די נעגערס איז ער באַפֿרײַנדעט געוואָרן אין איין מינוט צײַט. עס האָט זיך אויסגעוויזן, אַז זיי רעדן וועגן מיר. איך האָב געפֿילט זייערע בליקן.

עס איז פּלוצעם שטיל געבליבן.

דער נײַער אַרעסטאַנט איז צוגעקומען צו מיר : „ווי אַזוי רופֿט מען דיך?" איך האָב אים געזאָגט מײַן נאָמען. „און ווי רופֿט מען דיך?"

„דעניעל איז מײַן נאָמען. דו ביסט אַרעסטירט געוואָרן מיט די הונגער-מאַרשירערס?"

„יאָ, פֿאַרוואָס האָט מען דיך אַרײַנגעזעצט?"

„איך האָב אַרײַנגעכאַפּט נײַנציק טעג פֿאַר טרײַבן אַן אויטאָמאָביל צו גיך. דאָס איז אַ שלעכטער שטאָט. דער ערגסטער אין די פֿאַראייניקטע שטאַטן", האָט ער פֿאָרגעזעצט. „מער ווי דרײַ טעג האָב איך ניט פֿאַרדינט. אָבער די פּאָליציי האָט געזאָגט דעם ריכטער, אַז איך בין געווען פֿאַרשניאָשקעט. דער אמת איז, אַז איך האָב קיין משקה אַפֿילו ניט געזען פֿאַר די אויגן".

„האָסט געהאַט אַן אַדוואָקאַט?"

„וואָס קען מיר אַן אַדוואָקאַט העלפֿן? וואָס פֿאַר אַ ווערט האָט אַ נעגערס שבועה קעגן דעם עדות-זאָגן פֿון פּאָליציי?"

„ביסט גערעכט, אָבער האָסט זיך באַדאַרפֿט פֿאַרטיידיקן. האָסט באַדאַרפֿט קעמפֿן פֿאַרן אמת".

„פֿאַר אַזאַ חוצפּה וואָלט איך געוויס אַרײַנגעקראָגן אַ קײַלעכדיק יאָר", האָט דעניעל אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. „יאָ, זאָג מיר, וואָס טוסטו, אַ ווײַסער, צווישן נעגערס?"

„וואָס הייסט, וואָס איך טו? איך ראַם, איך וואַש דעם דיל, איך אַרבעט איניינעם מיט דער גרופּע".

„פֿאַרוואָס האָט מען דיך אַרײַנגעזעצט צווישן נעגערס? האָסטו ניט פּראָטעסטירט?"

„ניין, פֿאַרוואָס זאָל איך פּראָטעסטירן? איך בין צופֿרידן".

צוויי גרויסע שוואַרצע אויגן האָבן מיך דורכגעלעכערט.

„זאָג נאָר", האָט דעניעל מיך געפֿרעגט מיט אַ נערוועזער שטים, „ביסט אַמאָל געווען אין באַלטימאָר?"

„יאָ, איך קום אָפּט קיין באַלטימאָר".

„דו ביסט אַ רעדנער בײַ פֿאַרזאַמלונגען?" האָט ער מיט פֿאַרווּנדערונג געפֿרעגט און זײַן פֿינגער איז געבליבן אָנגעשטעלט אויף מיר.

„יאָ", האָב איך רויק געענטפֿערט. „איך רעד אַמאָל אויף אַרבעטערפֿאַרזאַמלונגען".

„נו, און אין באַלטימאָר האָסטו אַמאָל גערעדט אויף אַ נעגער-מיטינג?"

„יאָ, עס זענען דאָרט געווען ווייסע אויך".

דעניעלס אויגן האָבן אויפֿגעבליצט.

„וועגן וואָס האָסטו דאָרט גערעדט?"

„עס איז געווען אַ פּראָטעסט-פֿאַרזאַמלונג", האָב איך אים דערקלערט. „אַ נעגער-פֿאַמיליע האָט זיך אַרײַנגעצויגן אויף אַ ווײַסער גאַס. די כוליגאַנעס פֿון דעם קו-קלוקס-קלען האָבן בײַנאַכט אונטערגעצונדן דאָס הויז, און די נעגער-פֿאַמיליע האָט זיך קוים געראַטעוועט פֿון דעם פֿײַער. בײַ יענער פֿאַרזאַמלונג האָב איך צוזאַמען מיט אַנדערע פּראָטעסטירט קעגן דער מערדערײַ".

דעניעלס פּנים האָט געשײַנט.

„דו באַלאַנגסט צו דער אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט געקעמפֿט פֿאַר דער באַפֿרײַאונג פֿון די סקאַטסבאָראָ-יינגלעך?" האָט ער מיך געפֿרעגט.

„דו מיינסט די אַי-על-דיי? געוויס באַלאַנג איך".

„קום מיט מיר!"

ער האָט מיך אַ כאַפּ געטאָן בײַ מײַן האַנט און מיך געצויגן מיט זײַן גאַנצן כּוח. איך בין מיטגעגאַנגען מיט אים.

מיר האָבן זיך אָפּגעשטעלט בײַ דעם טישל, וואָס איז געדיכט געווען באַזעצט מיט דער נעגער-גרופּע.

„ער איז אונדזערער, ער איז אַן אייגענער", האָט דעניעל געשריגן, „ער איז איינער פֿון אונדז!"

אויגן, שוואַרצע אויגן האָבן געגליט. מײַלער זענען געבליבן אָפֿן, און ווײַסע ציין האָבן אַרויסגעפֿינקלט. עלף מענטשן זענען געבליבן זיצן שטום און אָן באַוועגלאָז, ווי אויסגעהאַקט פֿון בראָנז. באַבס רעכטע האַנט מיט אַ קאָרט צווישן די פֿינגער איז געבליבן הענגען אין דער לופֿטן, ווי פֿאַרגליווערט.

דעניעל האָט זיי דערציילט וועגן איך בין, און אַז ער האָט מיך דערקענט, ווײַל ער איז געווען איינער פֿון די, וואָס זענען געווען בײַ דער פּראָטעסט-פֿאַרזאַמלונג אין זײַן היים-שטאָט, אין באַלטימאָר.

„אויב אַזוי, ביסטו דאָך טאַקע אַן אייגענער מענטש", האָט באַב ווי אַ שולדיקער גערעדט צו מיר.

„אויב אַזוי איז שוין עפּעס אַנדערש".

איך בין געוואָרן אַן אייגענער צווישן אייגענע ; אַ פֿריינט צווישן פֿריינט.

דעניעל האָט מיר אויפֿגעקלערט דעם פּלאָנטער: „פֿון צײַט צו צײַט זעצן אַרײַן די טורמע-אויפֿזעער אַ ווײַסן שפּיאָן צווישן די נעגערס. נו, האָבן זיי דיך פֿאַררעכנט פֿאַר אַ 'מויז'," האָט ער געלאַכט ווי אַ קינד. „דו אַ 'מויז'! ווי לעכערלעך!"

„אָבער דעניעל, אויב זיי האָבן מיך באַטראַכט פֿאַר אַ 'מויז', טאָ ווי קומט עס, וואָס זיי האָבן געפּלאַנעוועט די שחיטה, אַז איך זאָל הערן?"

„זיי האָבן מיר דערציילט וועגן דעם", האָט דעניעל זיך געשטיקט פֿון געלעכטער. „די גאַנצע געשיכטע איז געווען אומישנע געצילט דיך אויסצופּראָבירן. זיי האָבן בכּיוון גערעדט דו זאָלסט הערן און האָבן אַ געלעגנהײַט צו דערציילן די געשיכטע צו די אויפֿזעער. מער וואָלט דיר שוין ניט געפֿעלט".

„אָבער ווי אַזוי וואָלטן זיי געוווּסט צי איך האָב דערציילט?"

„גאַנץ פּשוט", האָט דעניעל געזאָגט. „די אויפֿזעער וואָלטן פלוצעם פֿאַרגרעסערט די וואַך. באַב, דזשים און פֿיליפּ וואָלטן איצט זיכער געלעגן אונטערן שלאָס-און-ריגל. קיין לעבעדיקע בילדער וואָלט מען שוין יענעם אָוונט ניט געוויזן. עס וואָלטן זיך אָנגעהויבן אונטערזוכונגען און אויספֿאָרשונגען".

„אָבער די אַלע זאַכן האָבן דאָך ניט פּאַסירט?"

„טאַקע דערפֿאַר האָבן זיי אָנגעהויבן צווייפֿלען, צי זייער פֿאַרדאַכט וועגן דיר איז ריכטיק, און האָבן מיך געבעטן צו רעדן מיט דיר און אויסגעפֿינען, וואָס פֿאַר אַ פֿויגל דו ביסט. בין איך צופֿרידן, וואָס איך האָב געקראָגן די אויפֿגאַבע דיך אויסצופֿרעגן", האָט ער געהאַלטן אין איין לאַכן.

„דאָס איז דאָך טאַקע צום באַשרײַבן. האָ, האָ! גייסט באַגעגענען אַ שונא, און געפֿינסט אַן אמתן פֿרײַנט . . . פּונקט ווי אין לעבעדיקע בילדער! האָ, האָ! אַפֿילו אין פּריזאָן טרעפֿט מען אײַך אויך . . . פֿריינט זענען פֿריינט".

דעניעל איז געווען גערעכט. די פֿרײַנטלעכע באַציאונג פֿון די נעגער-אַרעסטאַנטן צו מיר איז געוואַקסן יעדן טאָג. פֿון די פֿאַרשלאָסענע קעמערלעך האָבן נעגער-אַרעסטאַנטן מיך וואַרעם באַגריסט יעדעס מאָל, וואָס איך פֿלעג פֿאַרבייגיין לעבן זיי אויף מיין וועג צו רייניקן די טרעפּ, צי אויפֿראַמען אַן אויסגעליידיקט קעמערל און דאָס צוגרייטן פֿאַר אַ ניעם „קוואַרטיראַנט".

אָפֿט, ווען דער אויפֿזעער איז ניט געשטאַנען צו-נאָענט, פֿלעג איך זיך אָפּשטעלן לעבן אַ קעמערל, און דורך די אײַזערנע גראַטעס כאַפּן אַ שמועס מיט דעם אײַנגעשלאָסענעם אײַנוווינער. ווען ס'פֿלעגט איינעם אויספֿעלן אַ שוועבעלע אָדער אַ ציגאַרעט, האָט ער געוווּסט, אַז ער קען זיך ווענדן צו מיר, ווײַל מײַנע חברים פֿון דער יוניאָן, וואָס פֿלעגן מיך קומען באַזוכן, פֿלעגן מיך באַזאָרגן מיט דעם.

איינמאָל האָט מיך דעניעל מיט אַ ווווּנק צוגערופֿן און זייער שטיל מיר אַרײַנגעשושקעט אין אויער אַרײַן:

„ווען וועסטו האָבן אַ געלעגנהײַט צו כאַפּן אַ שמועס מיט קעמערל זעכצן?"

„וואָס איז דאָרטן?"

„וועסט שוין זען", האָט ער טרויעריק געענטפֿערט.

„אָבער זאָג מיר, וואָס האָט דאָרט פּאַסירט?"

„זאָג אים, ער זאָל דיר ווײַזן די סימנים פֿון די שמיץ, וואָס ער האָט געקראָגן. אָבער זיי פֿאָרזיכטיק, דער אויפֿזעער זאָל דיך ניט כאַפּן".

„שמיץ? מען שמייסט דאָ? מיר האָט איינער פֿון די אויפֿזעער געזאָגט, אַז דער פּריזאָן איז איינער פֿון די בעסטע אין לאַנד".

„און דו האָסט אים געגלויבט?"

„מיר איז די גאַנצע רעדע זײַנע אין איין אויער אַרײַן און פֿון אַנדערן אַרויס. אָבער וועגן שמײַסן די אַרעסטאַנטן האָב איך גאָר אינגאַנצן ניט געטראַכט. הײַנטיקע צייטן? עס איז דאָך עפּעס אַמעריקע. נאָך אַלעמען!

נערוועז און אויפֿגערעגט ביז גאָר בין איך כּמעט געלאָפֿן צו קעמערל זעכצן.

דעיוויד, אַ הויכער, שיינער נעגער מיט אַ קײַלעכדיקן פּנים, מיט אַ הויכן שטערן אײַנגעפֿאַסט אין קורצע, געדיכט-געקרײַזלטע פּעך-שוואַרצע האָר, האָט מיר באַגעגנט מיט אַ גוטמוטיקן שמייכל. זײַנע שוואַרצע אויגן האָבן געפֿינקלט מיט דאַנקבאַרער פֿרײַנטשאַפֿט.

„וואָס נעמסטו זיך אַזוי צום האַרצן?" האָט ער גערעדט צו מיר מיט גוט-ברודערשן פֿאָרוווּרף,

„דענקסט, אַז איך בין דער ערשטער נעגער, וואָס ווערט געשמיסן פֿון די ווײַסע?"

„שלעפּ אַרונטער דײַן העמד, דעיוויד".

„גלויבסט מיר ניט?" האָט ער געלאַכט און געלאָזן אַרונטערגעצויגן זײַן העמד.

איך האָב אַ ציטער געטאָן . . . רויט-ברוינע פּאַסן האָבן דורכגעקרייצט די ברייט פֿון דעיווידס שיין-געפֿורעמטער, מוסקולירטער פּלייצע.

עס איז מיר טרוקן געוואָרן אין מויל. אין האַלדז איז מיר געוואָרן ענג.

„וואָס קוקסטו מיך אָן מיט רחמנות אויגן? וואָס האָסטו פֿאַרלוירן דאָס לשון? ווי עס ווייזט אויס, האָסטו נאָך אַזוינס ניט געזען", האָט דעיוויד גערעדט פֿילאָזאָפֿיש. „ווערסט זיך צוגעוווינען, ווערסטו ביסלעכווײַז אויסגעפֿינען, אַז דאָס לעבן אויף דער וועלט איז אַ האַרטער ביסן. ביז דער אַלמעכטיקער גאָט דערבאַרימט זיך אויף אונדז און נעמט אונדז צו פֿון דער זינדיקער ערד, מוזן מיר לײַדן ווייטיק און שאַנדע".

„וויפֿל האָסטו געקראָגן, דעיוויד?"

„פֿינף-און צוואַנציק, הייסע איינס נאָך איינס. עס איז ווי איינער האָט מזל", — האָט דעיוויד זיך אַראָפּגערעדט פֿון האַרצן. „ווען עס איז קיינער ניטאָ בײַם פֿינצטערן ספּעקטאַקל, האָט דער שמײַסער גאָט אין האַרצן; אָבער אויף מײַן מזל זענען געווען געסט פֿון דער „פֿײַנער געזעלשאַפֿט"; שיין-געפּוצטע הערן און דאַמען. נו, האָט דער בחור מיר אַרײַנגעשמיסן אָן רחמנות".

„און די געסט פֿון דער 'פֿײַנער געזעלשאַפֿט' האָבן זיך באַלעקט פֿון נחת, האַ?"

„מײַן פֿרײַנט", האָט דעיוויד גערעדט מיט ווייטאיק, „גאָט האָט באַשאַפֿן אויף דער וועלט מענטשן, וואָס שמײַסן, און מענטשן, וואָס ווערן געשמיסן. נעגערס וועלן שטענדיק זײַן די געשמיסענע".

„מאַכסט אַ טעות, מײַן פֿרײַנט, ניין, ניט גאָט האָט אײַנגעטיילט די וועלט אויף שמײַסערס און געשמיסענע (איך האָב זיך דערפֿילט זיכערער אין דעם טייל פֿון דעם געשפּרעך). מענטשן, די לײַט פֿון דער רײַכער פֿײַנער געזעלשאַפֿט, האָבן עס אײַנגעטיילט מענטשן אין די צוויי קאַטעגאָריעס. אייביק, דעיוויד, וועט עס ניט גיין אַזוי. די געשמיסענע וועלן זיך לאַנג ניט לאָזן שמײַסן".

„ווויל איז דיר, וואָס דו לעבסט מיט האָפֿנונגען!"

„העי, דו, וויפֿל מאָל האָב איך דיר געזאָגט, אַז דו זאָלסט ניט קריכן צו די קעמערלעך? זוכסט זיך צרות? קריך אַרײַן אין דײַן לאָך אַרײַן און ליג דאָרטן אײַנגעלייגט!" האָט איינער פֿון די אויפֿזעער זיך צערעוועט.

„ענטפֿער ניט", האָט דעיוויד גיך געזאָגט. „טראָג זיך אָפּ פֿון דאַנען".

***

שווער, זייער שווער איז מיר אָנגעקומען זיך צוצופּאַסן צום דריקנדיקן און מנאָטאָנעם טורמע-לעבן.

אינדרויסן האָט געקאָכט מיט לעבן און מיט קאַמף. אַ כוואַליע פֿון סטרײַקס האָט זיך צעגאָסן איבער דער לענג און ברייט פֿון לאַנד. מיליאָנען אַרבעטסלאָזע האָבן געפֿאָדערט שטיצע און סאָציאַלע פֿאַרזיכערונג.

אין אייראָפּע האָט זיך צעברענט אַ שריפֿה. אין פֿראַנקרייך האָט געשטורעמט דער סקאַנדאַל „סטאַווויסקי" און האָט צעטרייסלט די צעפֿוילטע הערשאַפֿט פֿון די „צוויי הונדערט", וואָס איז פֿאַרהאַסט בײַם פֿראַנצויזישן פֿאָלק.

אין דײַטשלאַנד האָט זיך די נאַציסטישע בעסטיע געריסן צו דער מאַכט.

אין ווין האָבן די באַוווּסטזיניקע אַרבעטער מיט ביקסן אין די הענט געקעמפֿט אויף לעבן-און-טויט קעגן דעם פֿאַשיזם, ביז זיי זענען שענדלעך פֿאַרראַטן געוואָרן פֿון זייערע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע פֿירער . . . די נײַעס וועגן די פּאַסירונגען האָב איך געקראָגן יעדן טאָג.

און איך? . . . איך בין געזעסן אין טורמע און האָב מיט קראַנקער אומגעדולד געציילט די לאַנגע אומעטיקע שעהן, און די שוידערלעך-לאַנגע, לאַנגווײַליקע טעג און נעכט. איך האָב זיך געקרענקט ביז ווייטאָג איבער מײַן אומפֿעיקייט צו צוימען מײַן גליענדיקע אומגעדולדיקײַט, און מײַן טיפֿן, צאָרנדיקן האַס צום גאַנצן אײַנשטעל פֿון צוואַנג-דיסציפּלין, שטראָף-מיטלען אין שרעקלעכער צעפֿוילטקײַט, וואָס צעפֿרעסט דעם מענטשלעכן מין אין טורמע.

מײַנע אויערן האָבן נאָכאַנאַנד פֿאַרנומען די האַרצרײַסנדיקע געשרײַען און געוואַלדן, וואָס איך האָב געהערט אין יענער פֿינצטערער נאַכט, ווען די צעיושעטע פּאָליציי האָט מיט קײַלעכדיקע, גראָבע דובינקעס מערדערלעך געקלאַפּט איבער די קעפּ, איבער די פּנימער און קערפּערס פֿון די הונגער-מאַרשירער.

און איך האָב געהערט דאָס קראַכן פֿון די טרערן-באָמבעס, וואָס די בראַווע אָרדענונג היטער האָבן דורך די אויפֿגעבראָכענע פֿענצטער אַרײַנגעוואָרפֿן אין גרויסן זאַל אַרײַן, ווו עס זענען געווען הונדערטער מענער און פֿרויען, פֿרידלעכע און אומבאַוואָפֿנטע הונגער-מאַרשירער, בירגער פֿון דער ריזיקער רײַכער אַמעריקע. געקומען זענען זיי קיין וואַשינגטאָן איבערצוגעבן זייער העכסטער געזעץ-געבנדיקער קערפּערשאַפֿט, דעם קאָנגרעס , אַ פּעטיציע אײַנצופֿירן דאָס געזעץ פֿאַר סאָציאַלער פֿאַרזיכערונג.

איך פֿלעג דורכאַנאַנד אויפֿשוידערן פֿון די קרעכצן פֿון די צעשלאָגענע און פֿאַרבלוטיקטע אומשולדיקע מענער און פֿרויען, וואָס די פּאָליציי האָט אַרײַנגעוואָרפֿן אין גרויסן טורמע-וואָגן, ווו איך בין געלעגן אין אַ האַלב-באַוווּסטלאָזן צושטאַנד.

דאָס גאַנצע שוידערלעכע בילד פֿון דעם בלוטיקן אָנפֿאַל, וואָס די פּאָליציי האָט געמאַכט אויף אונדז, הונגער-מאַרשירער, האָט מיך פֿאַרפֿאָלגט בײַטאָג און בײַנאַכט. מסתמא בין איך געווען קראַנק. איך האָב אָפֿט געפֿיבערט.

ענדלעך, ענדלעך האָבן זיך דערנענטערט מײַנע לעצטע טורמע-טעג . . . נאָך מאָרגן, שבת, זונטאָג, און מאָנטאָג, און איך וועל אַרויס אויף דער פֿרײַ. אַך, וואָס פֿאַר אַ וווּנדערלעכער געפֿיל דאָס איז!

***

„איך וויל בײַ דיר בעטן אַ גרויסע טובה", האָט דעניעל זיך פּלוצים געווענדט צו מיר.

„וואָס?"

„מײַנער אַ לאַנדסמאַן, אַ שטיקל אייגענער, זיצט שוין דאָ דרײַ יאָר. ער איז אומשולדיק. ער איז פֿאַרשיקט געוואָרן אויף גאַנצע צען יאָר. אפֿשר קענסטו עפּעס טאָן פֿאַר אים? באַלד וועסטו זײַן אינדרויסן. אפֿשר קענסטו אים העלפֿן? ער איז אומשולדיק".

מיר האָבן אָפּגערעדט, אַז מאָרגן זונטאָג, ווען מען לאָזט אונדז אַרויס אויף פֿרישער לופֿט אויף גאַנצע צוויי שעה, וועל איך זיך דורכרעדן מיט פֿרעדן, דעניעלס קרוב.

אויף דעם גרויסן הויף, וואָס איז אַרומגעצוימט מיט הויכע מויערן און שטעכיקע דראָטן, האָבן די אַרעסטאַנטן שפּאַצירט, זיך פֿאַרזאַמלט אין קליינע גרופּקעס און געאָטעמט פֿרישע לופֿט.

אינעווייניק, אין באַזונדערע ווינקלען זענען געשטאַנען וועכטער מיט ביקסן און געהיט יעדע באַוועגונג פֿון די אַרעסטאַנטן. אויף די שטיינערנע ברייטע ווענט, אין קליינע בײַדלעך, זענען געשטאַנען היטער מיט מאַשין־ביקסן און האָבן דורך שפּאַקטיוון אַרומגעטאַפּט יעדן אַרעסטאַנט.

עס זענען געווען די לעצטע פּאָר טעג פֿון דעם ווינטער. די זון האָט שוין אָנגעהויבן וואַרעמען. דער הימל איז געווען בלוי און לויטער.

„אַך, וואָס פֿאַר אַ פֿײַנער טאָג! וואָס פֿאַר אַ שיינער טאָג!" האָבן די אַרעסטאַנטן באַגריסט איינער דעם אַנדערן און דורשטיק אַרייַנגעצויגן אין זייערע לונגען די פֿרישע ריינע לופֿט. ווי קינדער האָבן זיי זיך געפֿרייט מיטן ביסל דרויסנדיקע פֿרײַהײַט, און זיך געקוויקט מיט די וואַרעמע שטראַלן פֿון דער זון.

דעניעל, פֿרעד און איך האָבן זיך פֿאַרקליבן לעבן אַ וואַנט, ווו די זון האָט געשײַנט.

פֿרעד, אַ יונגער, שיינער, הויכער נעגער, האָט געדריקט מײַן האַנט וואַרעם און פֿרײַנטלעך.

„איך האָב געהערט, אַז דו ביסט אונדזערער אַן אמתער פֿרײַנט".

„יאָ", האָב איך געענטפֿערט.

„דעניעל האָט מיר געזאָגט, אַז דו האָסט גוטע פֿאַרבינדונגען מיט ווײַסע אײַנפֿלוסרײַכע מענטשן, איז עס אמת?

„איך קען אויך פֿיל אײַנפֿלוסרײַכע נעגערס. זאָג מיר, וואָס דו ווילסט. איך גיי אַרויס פֿון דאַנען אינגיכן. אפֿשר וועל איך דיר קענען העלפֿן".

פֿרעד האָט געשוויגן.

„נו, וואָס ביסטו שטום געוואָרן?" האָט דעניעל אומצופֿרידן געפֿרעגט פֿרעדן. „דערצייל אים, דאָס איז דײַן איינציקע געלעגנהײַט. ווילסטו דען דאָ פֿוילן נאָך זיבן יאָר? קום אַרויס מיט לשון, דו פֿאַרדאַמטער נאַר!"

פֿרעד האָט געשוויגן.

„ווי אַלט ביסטו, פֿרעד?" האָב איך אָנגעהויבן דעם געשפּרעך.

„איין-און-צוואַנציק", האָט פֿרעד געענטפֿערט.

„ביסט, הייסט עס, אַלט געווען אַכצן, ווען דו ביסט פֿאַרפֿאָרן אַהער?"

„יאָ“.

„האָסט עמעצן אינדרויסן?"

„אַ מאַמע מיט צווײ שוועסטערלעך".

„וווּ איז דײַן טאַטע?"

„דערהרגעט געוואָרן אין אַן אומגליק־פֿאַל אויף דער ציגל־פֿאַבריק, וווּ ער האָט געאַרבעט".

„פֿאַרוואָס ביסטו פֿאַרשיקט געוואָרן?"

פֿרעד האָט געשוויגן.

„עפֿן דײַן מויל, דו אײזל! רעד, דו נאַרישער נעגער!" האָט דעניעל געשריגן אויף פֿרעדן.

פֿרעד האָט געשוויגן.

„האָסט עמעצן דערמאָרדעט, פֿרעד?" האָב איך אים געפֿרעגט.

„ניין".

„האָסט געגנבעט?"

„ניין, דאָס אויך ניט".

„ביסט שולדיק, פֿרעד?" האָב איך אים פּראָוואָצירט. „זאָג דעם אמת, שעם זיך ניט. אויב דו ביסט שולדיק, וועט קיין זאַך ניט העלפֿן. וועסטו מוזן אָפּזיצן".

„ניין, איך בין ניט שולדיק. גלויב מיר, איך זיץ אומזיסט", האָט ער זיך געבעטן בײַ מיר. „איך שווער בײַ גאָט, בײַ מײַן טויטן טאַטן, אַז איך בין ניט שולדיק. פֿאַר גאָרניט האָט מען מיך פֿאַרפּאַקט!"

„ווילסטו אַרויס פֿון דאַנען?"

צווײ גרויסע, שוואַרצע, פֿינקלדיקע אויגן האָבן מיך מיט געבעט פֿרײַנטלעך אַרומגענומען.

„וועסט מיר העלפֿן?"

„צוערשט דערצייל, פֿרעד! דערנאָך וועל איך דיר זאָגן מײַן מיינונג, צי עפּעס קען געטאָן ווערן. איך וועל דיר זאָגן דעם אמת, אַפֿילו ווען עס וועט דיר ווײ טאָן".

„איך צווייפֿל, צי עמעצער קען מיר העלפֿן".

„דאָס וועל איך וויסן, ווען איך וועל זיך באַקענען מיט די פֿאַקטן".

„פֿאַרוואָס ווילסטו מיר, אַ פֿרעמדן נעגער, העלפֿן? צוליב וואָס זאָלסטו נעמען אויף זיך מײַנע צרות? עס איז אַ לאַנגע געשיכטע. דיך, אַ פֿרעמדן, קען די גאַנצע זאַך ניט פֿאַרינטערעסירן".

„זאָרג זיך ניט, פֿרעד", האָב איך אים דערמוטיקט. „רעד, דערצייל די גאַנצע געשיכטע פֿון דעם אָנהויב אָן".

ער האָט פֿאַרלוירן געקוקט אויף מיר און אויף דעניעלן.

„נו, רעד שוין, אָדער גײ צום טײַוול", האָט דעניעל פֿאַרלוירן דאָס געדולד. „פֿרײַנט ווילן אים טאָן אַ טובה און ער בלאָזט זיך ווי אַ פּרימאַדאָנע".

„פֿאַרוואָס ווילסטו ניט פֿאַרשטיין, אַז עס איז מײַנע אַ פּריוואַטע זאַך, וואָס איז בײַ מיר הייליק און איך קען ניט אַרויסגיסן פֿאַר פֿרעמדע מײַנע אינטימע סודות?" האָט פֿרעד געבעטן דעניעלן.

„דאָס האָב איך שוין געהערט צוואַנציק מאָל", האָט זיך דעניעל געקאָכט. „ווילסט צוליב דער נקבה פֿוילן אין פּריזאָן?"

„האַ, בײַ דיר, דעניעל, זענען אַלע ווײַסע פֿרויען נקבות, און אַלע ווײַסע מענער זענען נעגער־לינטשערס".

„ביסט אַ פֿאַרדאַמטער ליגנער און אַן אײזל־קאָפּ. איך האָב אַזאַ זאַך קיינמאָל ניט געזאָגט", האָט זיך דעניעל צעקאָכט. „איך זאָג", האָט ער געפֿאָכעט מיט זײַנע לאַנגע הענט, „אַז אַ פֿרוי, וואָס קען פֿאַראַטן אַ מאַן אַזוי שענדלעך, איז אַ נקבה, און זייער ווייניק ווײַסע זענען גרייט זיך אײַנצושטעלן פֿאַר אונדז, נעגערס".

„האָב איך רעכט?" האָט דעניעל אַן אויסגעשעפּטער פֿון זײַן רעדע, זיך געווענדט צו מיר.

„ניט צוליב דעם זענען מיר זיך צונויפֿגעקומען אַהער", האָב איך געזאָגט. „דו פֿרעד, ווייסט געוויס, אַז מאָרגן גײ איך אַרויס פֿון דאַנען. אויב דו ווילסט, פֿרעד, דערצייל. אויב דו ווילסט ניט, דאַרף מען ניט, און הערט זיך אויף צו רײַסן ווי די הענער".

פֿרעד האָט גערעדט.

צום אָנהייב איז עס אים אָנגעקומען שווער. ער האָט זיך אָנגעשטרענגט, זיך געצווונגען צו דערציילן די איינצלהײַטן פֿון דער טרויעריקער פּאַסירונג. אָבער ווען ער האָט זיך צעוואַרעמט, האָבן די ווערטער געשטראָמט פֿון זײַן מויל קלאָר און האַסטיק, ווי ער וואָלט זיי אַרויסגעלייענט פֿון אַ בוך.

„איך האָב געאַרבעט פֿאַר אַ פֿירמע", האָט ער אָנגעהויבן שטיל. „איך האָב געטריבן אַ פֿראַכט-אויטאָמאָביל. די פֿירמע האָט פּראָדוצירט סאָדע-וואַסער. גרויסע און קליינע פֿלעשלעך סאָדע-וואַסער.

„מאָנטאָג פֿרי פֿלעג איך אָנלאָדן די קעסטלעך מיט פֿלעשער סאָדע-וואַסער אין דעם פֿאַרמאַכטן פֿראַכט-אויטאָמאָביל. בײַטאָג פֿלעג איך אַרויספֿאָרן, און אין אָוונט פֿלעג איך אָנקומען אין דער צווייטער שטאָט און צושטעלן די סחורה צו אַ גרויסן רעסטאָראַן.

„מיט מיר פֿלעגט מיטפֿאָרן די טאָכטער פֿונעם באַלעבאָס, פֿדענסיס, אַ הויכע, שלאַנקע, שיינע בלאָנדינקע. פֿרענסיס פֿאַרמאָגט אַ קלוגן קאָפּ. זי איז קליגער פֿון יעדן ווײַסן מאַן, וואָס איך קען", האָט פֿרעד גערעדט וועגן פֿרענסיסן מיט שטאָלץ.

„זי פֿלעגט זיך צערעכענען מיטן אייגנטימער פֿון רעסטאָראַן און אויך אָפּנעמען דאָס געלט פֿאַר דער סחורה.

„צוריק אַהיים פֿלעגן מיר פֿאָרן דעם צווייטן טאָג. פֿרענסיס פֿלעגט איבערנעכטיקן אין אַ קליינער וווינונג פֿון צוויי צימערן, וואָס זי האָט טאַקע פֿאַר דעם צוועק אָנגעהאַלטן אין יענער שטאָט. איך פֿלעג איבערנעכטיקן אין אַ ביליקן אײַנפֿאָר-הויז אין נעגערשן קוואַרטאַל.

„דרײַ מאָל אַ וואָך פֿלעגן מיר צושטעלן די קאַסטנס מיט סאָדע-וואַסער, און צוריקפֿירן די קאַסטנס מיט ליידיקע פֿלעשער. דרײַ נעכט אַ וואָך פֿלעגן מיר איבערנעכטיקן אין דער דערבײַיקער שטאָט.

„מיר איז געווען גוט", האָט פֿרעד געזאָגט מיט אַ זיפֿץ. „די אַרבעט איז בײַ מיר געווען אַ שפּילעכל. שכירות האָב איך געקראָגן הויכע. איך פֿלעג אַרויסהעלפֿן מײַן מאַמען מיט מײַנע צוויי שוועסטערלעך. זאָג איך אמת, דעניעל?"

„דערווײַל זאָגסטו דעם ריינעם אמת, ווי ווײַט איך ווייס", האָט דעניעל געענטפֿערט.

„איינמאָל, אין אַן אָוונט, האָב איך ווי געוויינטלעך צוגעבראַכט די סחורה צום רעסטאָראַן. דער אייגנטימער איז אַרויסגעקומען און האָט עפּעס אַרײַנגערעדט פֿרענסיסן אין אויער אַרײַן".

„קום מיט מיר", האָט פֿרענסיס מיר געזאָגט. „זי האָט אויסגעזען בלאַס און נערוועז".

„וווּהין, פֿרענסיס?" האָב איך זי געפֿרעגט.

„קום מיט מיר", האָט זי מיך אַ שלעפּ געטאָן בײַם אָרעם, „און פֿרעג ניט ניט קיין פֿראַגן".

„זי האָט מיך אַרײַנגעפֿירט אין איר וווינונג. איך בין דאָרט קיינמאָל פֿריער ניט געווען".

„דאָ וועלן מיר מוזן זיצן ביז מאָרגן, האָט פֿרענסיס מיר געזאָגט. זי איז נאָך אַלץ געווען נערוועז.

„פֿאַרוואָס, פֿרענסיס? האָב איך זי געפֿרעגט אפֿשר צען מאָל.

„ניט דײַנע געשעפֿטן, — האָט זי בייז געענטפֿערט — זיץ דאָ און שווײַג.

„פּלוצים איז מיר קלאָר געוואָרן די גאַנצע רעטעניש. איך האָב טאַקע געפֿירט אויף דעם פֿראַכט-אויטאָמאָביל פֿלעשער מיט סאָדע-וואַסער. אָבער אין אַ פֿאַרמאַכטן קאַסטן אינעווייניק אין אויטאָמאָביל זענען אויך געווען פֿלעשער מיט היימיש-געמאַכטן בראָנפֿן.

„יענעם קאַסטן", האָט פֿרעד אויסגעקירעוועט זײַן קאָפּ צו מיר, „פֿלעג איך קיינמאָל ניט אָנלאָדן. עמעצער אַנדערש פֿלעגט אים אָנלאָדן, און דער אייגנטימער פֿון רעסטאָראַן פֿלעגט אים אויספּאַקן".

„ווי אַזוי ביסטו געקומען צום שלוס, אַז אין יענעם פֿאַרמאַכטן קאַסטן זענען געווען פֿלעשער מיט בראָנפֿן?"

„ווײַל אָפֿט פֿלעג איך שפּירן אַ ריח פֿון בראָנפֿן, וואָס האָט זיך געטראָגן פֿון אויטאָמאָביל. איך פֿלעג אויפֿמערקזאַם מאַכן פֿרענסיסן וועגן דעם, אָבער זי פֿלעגט אַוועקמאַכן מיט דער האַנט. מסתּמא שמעקט דער געזאָלין, פֿלעגט זי זאָגן.

„עס איז געוואָרן שפּעט.

„ווועסט מוזן איבערשלאָפֿן דאָ, — האָט מיר פֿרענסיס געזאָגט.

„ווּו ? — האָב איך זיך מיט פֿאַרוווּנדערונג געפֿרעגט.

„איך וועל שלאָפֿן בײַ מיר אין שלאָף-צימער, — האָט מיר פֿרענסיס געענטפֿערט, — און דו צי זיך אויס אויף דעם דיל אין צווייטן צימער. אָבער, געדענק, — האָט זי מיך געוואָרנט, — אויב וועסט ווערן פֿרעך,וועל איך דיך דערשיסן ווי אַ הונט. מיינסט אפֿשר, אַז איך טרײַב קאַטאָוועס מיט דיר? — האָט זי מיך פֿאַרדעכטיק געפֿרעגט. — טאָ זײַ אַזוי גוט און גיב אַ קוק אויף דעם, — האָט זי מיר אָנגעוויזן אויף אַ קליינעם רעוואָלווער, וואָס זי האָט אַרויסגענומען פֿון איר גרויסן לעדערנעם האַנטטאַש.

„וואָס רעדסטו נאַרישקײַטן, פֿרענסיס? — האָב איך צו איר געזאָגט, — וואָס הייסט עפּעס, איך וועל

ווערן פֿרעך? דו קענסט מיך. מעגסט זײַן זיכער, אַז דו וועסט דאָס שפּילעכל ניט דאַרפֿן ניצן קעגן מיר.

„טאָ גערענק, אויב דו ווילסט לעבן אויף דער וועלט. און איצט נאָך אַ זאַך, — האָט זי צוגעלייגט — מיט אַ שעה אָדער צוויי שפּעטער וועל איך אָפּרופֿן דעם רעסטאָראַן אייגנטימער. זאָלסטו זיך ניט שרעקן, ווען איך וועל אַרײַנקומען אין צימער, ווו דו שלאָפֿסט. דאָרט איז דער טעלעפֿאָן. אָבער געדענק נאָכאַמאָל, אַז איך טראָג שטענדיק מיט זיך דעם רעוואָלווער.

„זי איז אַרײַן צו זיך אין שלאָף-צימער, און האָט פֿאַרשלאָסן די טיר פֿון אינעווייניק".

פֿרעד איז אַנטשוויגן געוואָרן.

איך מיט דעניעלן האָבן געשוויגן און געוואַרט.

„איך לייקן ניט", האָט פֿרעד אָנגעהויבן רעדן שטילער, ווי ער וואָלט מורא געהאַט מען זאָל דערהערן, „אַז איך האָב ניט געקענט אײַנשלאָפֿן".

„רעד העכער, וואָס מורמלסטו דאָרט?" האָט דעניעל זיך געבייזערט.

„איך בין געווען שרעקלעך אויפֿגערעגט", האָט פֿרעד פֿאָרגעזעצט אַ ביסל נערוועז. „די מורא פֿאַר דער פּאָליציי, פֿרענסיס . . . און דער רעוואָלווער . . . האָבן מיך ניט געלאָזט אײַנשלאָפֿן. איך האָב זיך געדרייט אויף אַלע זײַטן . . . ביז, דאַכט זיך, איך האָב עפּעס יאָ אײַנגעדרימלט.

„פּלוצים, ווי אין שלאָף, האָב איך דערהערט, אַז פֿרענסיס שליסט אויף די טיר פֿון איר שלאָף-צימער. . . איך האָב געהערט אירע פֿוסטריט . . . עס איז מיר הייס און קאַלט געוואָרן אין איין מינוט . . . עס האָט מיך געוואָרפֿן ווי אין קדחת . . . אַ שווייס האָט מיך באַגאָסן . . . איך האָב זיך איבערגעדעקט איבערן קאָפּ, און האָב זיך צונויפֿגעדרייט אין דרייען . . . אירע טריט זענען געקומען נעענטער . . . מײַן גאָט, איך האָב געמיינט, אַז מײַן קאָפּ ווערט מיר צעשפּאָלטן . . . מײַן האַרץ האָט געקלאַפּט ווי אַ האַמער . . . עס האָט מיר אויסגעפֿעלט אָטעם . . . איך האָב געמיינט, אַז איך ווער געשטיקט . . . איך האָב געוואָלט שרײַען, נאָר איך בין געווען שטום . . .

„פּלוצעם האָט זיך אַ וויג געטאָן דאָס גאַנצע צימער, ניין, דאָס גאַנצע הויז האָט זיך אַ וויג געטאָן . . .

„פֿרענסיס האָט זיך פֿאַרטשעפּעט אין עפּעס און האָט אַ פֿאַל געטאָן אויף מיר . . . איך ווייס ניט ווי אַזוי דאָס האָט פּאַסירט, עס איז געשען אין איין אויגנבליק. איך געדענק בלויז, אַז פֿרענסיס איז געלעגן אין מײַנע אָרעמס . . . איך האָב געפֿילט די וואַרעמקייט פֿון איר שלאַנקן און צאַרטן קערפּער . . . איך בין געווען ווי פּאַראַליזירט.

„העלף מיר אויפֿשטיין, פֿרעד, — האָט פֿרענסיס שטיל און צאַרט געזאָגט צו מיר. זי האָט געוווּסט, אַז עס איז ניט מײַן שולד, פּונקט ווי איך האָב געוווּסט, אַז עס איז ניט איר שולד, וואָס זי איז געפֿאַלן.

„געוויס, געוויס, — האָב איך געמורמלט . . . אָבער איך האָב ניט געקענט באַוועגן מיט מײַנע אברים. . . פֿרענסיס האָט געמאַכט אַ פֿאַרזוך אויפֿצושטיין, אָבער אַנשטאָט דעם, — איך ווייס ניט צי עס איז געווען מײַן שולד צי ניט, — האָבן מיר זיך ביידע איינגעביסן איינער אין צווייטנס ליפּן . . . זי האָט זיך געטוליעט צו מיר אַזוי וואַרעם און צערטלעך, ווי אַ קינד. איך האָב זי אײַנגעשלאָסן אין מײַנע אָרעמס . . . אַ הימלישע פֿרייד האָט זיך צעגאָסן איבער מײַנע גלידער", האָט פֿרעד שטיל געכליפּעט . . . „גאָט מײַנער, ווי דאַנקבאַר איך בין איר געווען . . . מײַן גאָט, ווי גליקלעך איך בין געווען . . . איך האָב זי באַגאָסן מיט הייסע, צאַרטע קושן" . . .

„הער אויף כליפּען, און הער אויף מיט דײַן פּאָעזיע", האָט דעניעל זיך צעשריגן. „קום צום שלוס".

„פֿאַרמאַך דײַן פּיסק, דו אומוויסנדער נעגער!", האָט פֿרעד אַ בורטשע געטאָן. „דײַן גליק איז, וואָס דו ביסט אונדזער פֿאַמיליע פֿרײַנט, אַניט וואָלט איך דיך ריכטיק צעפֿראַסקעט. עס איז דאָך פֿאַראַן אַ גרענעץ" . . .

אַ באַוואָפֿנטער אויפֿזעער איז לאַנגזאַם און מיט געמאָסטענע טריט פֿאַרבייגעגאַנגען לעבן אונדז. פֿרעד איז אַנטשוויגן געוואָרן.

„קענסט רעדן", האָב איך זיך געווענדט צו פֿרעדן. „ער איז ווײַט פֿון אונדז. ער קען אונדז ניט הערן. דערצייל איצט בקיצור, וואָס איז פֿאָרגעקומען נאָך יענער נאַכט".

„נאָך יענער נאַכט", האָט פֿרעד פֿאָרגעזעצט, „זענען מיר געוואָרן אינטימע פֿרײַנט. איך האָב ליב באַקומען פֿרענסיסן מיט מײַן האַרץ און נשמה. זי איז עלטער פֿון מיר, און מער דערפֿאַרן. זי איז שוין איינמאָל געווען פֿאַרהײַראַט. בײַ מיר איז פֿרענסיס די ערשטע פֿרוי, וואָס איך האָב ליב. איך האָב זי ליב אַנדערש, ווי איך האָב ליב מײַן מאַמען, צי מײַנע שוועסטערלעך. זי איז מיר טײַערער ווי מײַן אייגן לעבן. פֿאַרשטייסט, וואָס איך מיין?" האָט פֿרעד זיך געווענדט צו מיר.

„עס איז מיר שווער צו דערקלערן מיט ווערטער, ווי אַזוי איך האָב ליב פרענסיסן", האָט זיך פֿרעד

פֿאַרענטפֿערט, וואָס אים פֿעלט אויס די נייטיקע שפּראַך אויסצודריקן זײַנע געפֿילן צו זײַן פֿרענסיסן. „אָט, נעם צום בײַשפּיל, מיך. איך בין איך: איך בין פֿרעד מיט אַ ליבער מאַמען, מיט צוויי ליבע שוועסטערלעך, אָבער אָן מײַן פֿרענסיסן בין איך מער ניט איך, — איך בין פֿרעמד צו זיך אַליין, און אַלץ אַרום מיר איז עפּעס ווי אַ פֿרעמדע וועלט.

„איך בין אַרומגעגאַנגען אין אַ זיסן חלום. איך האָב געלאַכט צו זיך אַליין, איך האָב געשמייכלט צו פֿרעמדע מענטשן. עס איז מיר געווען גוט. איך בין געווען דער גליקלעכסטער מענטש אויף דער וועלט.

„בלויז איין זאַך האָט פֿאַרביטערט מײַן גליק. איך האָב זיך געשראָקן, אַז אין אַ שיינעם טאָג וועט מען אונדז כאַפּן מיטן בראָנפֿן, און מען וועט אונדז ביידע פֿאַרשיקן אין פּריזאָן. אָט-דער געדאַנק האָט מיך ניט געלאָזט רוען. בײַנאַכט אין שלאָף פֿלעגט זיך מיר אויסדאַכטן, אַז איך זע פֿרענסיסן אין קייטן, אַרומגערינגלט מיט 'בלויע רעק'. אָפֿט פֿלעג איך קרעכצן פון שלאָף. מײַן מאַמע פֿלעגט מיך אויפֿוועקן, און מיך פֿרעגן, וואָס עס האָט זיך מיר געחלומט. איך פֿלעג לאַכן פֿון פֿרייד, וואָס עס איז געווען אַ חלום בלויז".

„האָסטו דאָס דערציילט פֿרענסיסן?"

„געוויס", האָט פֿרעד געענטפֿערט. „איך פֿלעג זיך בעטן בײַ איר, זי זאָל אויפֿגעבן דעם מסחר. אָבער זי פֿלעגט לאַכן פֿון מיר.

„זאָרג זיך ניט, — פֿלעגט זי מיך טרייסטן. לאָז דאָס איבער צו מיר, און טראַכט אַפֿילו ניט וועגן דעם. בלויז איין זאַך דאַרפֿסטו טאָן, — פֿלעגט זי שטיפֿן, — האָב מיך ליב!

„העכער אַ יאָר האָב איך אַזוי געלעבט. אין זיסן חלום, און אין שרעק. איך האָב מער ניט געקענט אַריבערטראָגן. די מורא, אַז מען וועט אַרעסטירן פֿרענסיסן, האָט מיך משוגע געמאַכט. איך בין זיכער געווען משוגע, אַנדערש וואָלט איך ניט געקענט טאָן, וואָס איך האָב געטאָן".

פרעד איז שטיל געבליבן. טרערן זענען גערונען פֿון זײַנע אויגן.

„וואָס האָסטו געטאָן?"

„איינמאָל, שפּעט בײַנאַכט", האָט פֿרעד געזאָגט, „ווען איך בין געווען בײַ פֿרענסיסן אין ווינונג, האָב איך איר געזאָגט, אַז אויב זי גיט ניט אויף דאָס האַנדלען מיט בראָנפֿן, און גייט ניט מיט מיר, לאָז איך זי איבער.

„זי האָט מיך אָנגעקוקט, ווי זי וואָלט מיר ניט געגלויבט. אירע שיינע אויגן זענען געוואָרן צוויי מאָל די גרויס, און זענען אָנגעפֿילט געוואָרן מיט טרערן.

„מיינסט עס ערנסט, פֿרעד ? — האָט זי מיך שטיל געפֿרעגט.

„איך בין געווען משוגע, און איך האָב געענטפֿערט: יאָ, איך מיין עס ערנסט, פֿרענסיס. אויב דו גייסט ניט מיט מיר, גיי איך אַוועק פֿון דיר. נאָך הײַנט בײַנאַכט גיי איך אַוועק.

„האַ, — האָט פֿרענסיס ווי זיך געבעטן בײַ מיר, — האָסט געקראָגן אַן אַנדערע, האַ? איך בין דיר נמאס געוואָרן ?

„איך זאָג דיר, אַז איך בין געווען משוגע. איך האָב ניט געוווּסט, וואָס איך רעד", האָט פֿרעד געכליפּעט.

„ווייסטו, וואָס איך האָב איר געענטפֿערט?"

„וואָס, פֿרעד?"

„יאָ — האָב איך געזאָגט, — אויב דו גייסט ניט מיט מיר אַוועק, וועל איך חתונה האָבן מיט אַן אַנדערער!"

פֿרעד האָט פֿאַרדעקט זײַן פּנים מיט ביידע הענט און האָט שטיל געכליפּעט.

„נו, פֿרעד, און דערנאָך וואָס האָט פּאַסירט?"

„זי איז געוואָרן היסטעריש: — גיי פֿון דאַנען! פֿאַרנעם זיך! דו פֿאַררעטער! גיי צו דײַן מויד! גיי! שוין, די מינוט! אַרויס פֿון דאַנען, אומדאַנקבאַרער, לויזיקער נעגער! אַרויס פֿון מײַן הויז!

„איך האָב מורא געהאַט, אַז די שכנים פֿון הויז זאָלן זיך ניט צונויפֿלויפֿן", האָט פֿרעד שטיל גערעדט. „איך האָב זי געוואָלט אײַנשטילן, האָב איך זי אַרומגענומען . . . — איך האָב דיך ליב, פֿרענסיס! בלויז דיך האָב איך ליב, — האָב איך געזאָגט און איבערגעזאָגט אפֿשר צען מאָל. אָבער זי איז געוואָרן נאָך מער היסטעריש, און האָט נאָך העכער געשריגן —נעם אַרונטער דײַנע שמוציקע לאַפּעס פֿון מיר! אַרויס פֿון דאַנען!

„פּלוצעם האָט זיך אַן עפֿן געטאָן די טיר. די שכנים און מענטשן פֿון גאַס האָבן ,ווײַזט אויס, דערהערט אירע געשרייען און זענען זיך צוזאַמענגעלאָפֿן. זיי האָבן מיט איין שטויס אויפֿגעבראָכן די טיר".

פֿרעד האָט אַ טיפֿן זיפֿץ געטאָן.

„זיי האָבן געזען, ווי איך האַלט פֿרענסיסן אין מײַנע אָרעמס. זיי האָבן געזען, ווי זי האָט זיך פּראָבירט אַרויסרײַסן פֿון מײַנע אָרעמס. זיי האָבן געהערט, וואָס זי האָט געשריגן, זיי האָבן אויך געהערט, ווי איך האָב געשריגן, אַז איך האָב זי ליב, — און פֿאַרטיק: איך בין אָפּגעקאָכט געוואָרן.

„הענט, אפֿשר טויזנט הענט האָבן מיך אַרומגעכאַפּט . . . הענט האָבן מיך אָנגעכאַפּט בײַ מײַן האַלדז און מיך שיִער ניט דערוואָרגן . . . . . .פויסטן האָבן געהאָגלט איבער מײַן קאָפּ און איבער מײַן פּנים. . . איך בין באַגאָסן געוואָרן מיט בלוט . . .

„אַ שטריק ברענגט, אַ שטריק! — האָט עמעצער געשריגן.

„דערהרגעט אים! הענגט אים! לינטשט אים! — האָבן שטימען געשריגן.

„די פּאָליציי האָט מיך אַרויסגעראַטעוועט".

אַ טויטע שטילקייט האָט אונדז אײַנגעהילט.

פֿרעד האָט געבראָכן די שטילקײַט.

„אין געריכט האָבן זיי אַלע עדות געזאָגט, וואָס זיי האָבן געזען און געהערט.

„מען האָט אויך געבראַכט אין געריכט פֿרענסיסעס קלייד, וואָס איז געווען צעריסן און צעפּליקט אין עטלעכע פּלעצער".

„נו, און פֿרענסיס, וואָס האָט זי געזאָגט?"

פרעד האָט אויפֿגעהויבן זײַן שיינעם קאָפּ אינדערהויך. זײַנע שוואַרצע אויגן האָבן געפֿינקלט. ער האָט זיך צעלאַכט. צוויי שורות ווײַסע, שטאַרקע ציין האָבן אַרויסגעשײַנט.

„בײַ יעדער געלעגנהײַט האָט זי געכאַפּט אַ קוק אויף מיר", האָט ער לאַכנדיק געענטפֿערט. „זי וואָלט מיך געוויס געראַטעוועט, ווען ניט דער הונט, דער פּראָקוראָר", האָט ער צוגעלייגט מיט ביטערקייט.

„זי איז געזעסן אויפֿן עדות-שטול, און האָט געוויינט די גאַנצע צײַט", האָט פֿרעד געזאָגט מיט ווייטאָג.

„ער איז געקומען אין דײַן ווינונג? — האָט דער הונט זי געפֿרעגט.

„יאָ, — האָט זי געענטפֿערט. — אָבער איך בין זיכער, אַז ער איז געקומען מיט אָרנטלעכע כּוונות.

„דאָס וועט שוין דאָס געריכט באַשליסן, — האָט דער הונט געלאַכט.

„ער האָט דיך אײַנגעקלאַמערט אין זײַנע אָרעמס?

„ענטפֿער: יאָ, צי ניין?

„יאָ, — האָט פֿרענסיס געענטפֿערט. — אָבער . . .

„און ער האָט געשריגן, אַז ער האָט דיך ליב? איז עס אמת?

„יאָ, אָבער ער האָט ניט געמיינט קיין שלעכטס, — האָט זי זיך כּמעט ווי געבעטן.

„וואָס ער האָט געמיינט, וועט שוין שפּעטער באַוויזן ווערן, — האָט דער הונט געלאַכט סאַדיסטיש.

„און דו האָסט געשריגן: לאָז מיך אָפּ! אמת?

„איז אמת, אַז דו האָסט געשריגן: נעם אַראָפּ דײַנע שמוציקע לאַפּעס פֿון מיר, דו נעגער? אמת?

„יאָ, אָבער . . .

„האָסט אויך געשריגן: אַרויס פֿון דאַנען? אמת? ענטפֿער, איז דאָס אמת?

אַזוי איז פֿאַרפֿלאָכטן געוואָרן קעגן מיר אַ שרעקלעכע נעץ. עס איז פֿעסטגעשטעלט געוואָרן אין געריכט, אַז איך האָב, הייסט עס, געוואָלט פֿאַרגוואַלדיקן פֿרענסיסן.

„בלויז פֿינף מינוט און איך בין געפֿונען געוואָרן שולדיק. איך האָב געקראָגן צען יאָר.

„נו, וואָס קענסטו מיר העלפֿן?"

עס איז מיר געוואָרן שווער אויפֿן האַרצן. איך בין געווען זיכער, אַז דער יונגער בחור האָט דערציילט דעם ריינעם אמת. אָבער עס איז אויך קלאָר געווען, אַז עס איז ניטאָ קיין מעגלעכקייט אים אַרויסצוראַטעווען פֿון טורמע.

„פֿרעד, איך וועל דיר זאָגן דעם ריינעם אמת", האָב איך זיך געווענדט צו אים. „קיינער וועט דיר ניט גלויבן. די פֿאַקטן זענען קעגן דיר".

„וואָס מיינסטו מיט דעם?" איז פֿרעד אַ ביסל אויפֿגערעגט געוואָרן. „וועל איך דאָ מוזן פֿוילן גאַנצע צען יאָר?"

„קענסט דען באַווייזן, אַז ביסט געווען פֿרענסיסעס געליבטער? וואָס דענקסטו, מען וועט דיר גלויבן אויפֿן וואָרט? מען וועט דיך אויסלאַכן" . . .

„געוויס קען איך באַווײַזן, אַז איך זאָג דעם אמת. זיכער קען איך באַווײַזן", האָט פֿרעד גיך גערעדט

און זײַן אויפֿרעגונג איז געשטיגן.
„ווי אַזוי?"
„איך האָב עטלעכע מתּנות, וואָס זענען שטומע עדות. זיי קענען ניט רעדן. איך האָב בריוו. אירע בריוו האָב איך!"
איך האָב אַ ציטער געטאָן פֿון פֿרייד.
„טאָ וואָס שווײַגסטו, אײַזל!" האָט דעניעל אויסגעשריגן. „וואָס שרײַבט זי אין די בריוו? ווען האָסטו געקראָגן די בריוו?"
פֿרעד האָט גיך און מונטער גערעדט: „איינמאָל איז מײַן מאַמע קראַנק געוואָרן. פֿיר וואָכן איז מײַן מאַמע געלעגן צו בעט. איך האָב ניט געקענט אַרבעטן. איך בין געווען אינדערהיים מיט מײַן קראַנקער מאַמען".
„האָט זי דעמאָלט געשיקט די בריוו?"
„יאָ".
„וויפֿל?"
„פֿיר. פֿיר בריוו האָט זי מיר געשיקט, און איך האָב זיי נאָך. מײַן מאַמע האָט זיי".
„געדענקסט, וואָס זי האָט געשריבן?"
„צי איך געדענק?" האָט זיך פֿרעד צעלאַכט. „יעדעס וואָרט געדענק איך. אין איין בריוו שרײַבט זי מיר:
„מײַן ליבער, זיסער פֿרעד: — איך האָף, אַז דײַן מאַמע וועט גיך געזונט ווערן. עס איז אומעטיק און זייער שווער אָן דיר. איך האָב גאָרניט געוווּסט, אַז איך בין אין דיר אַזוי פֿאַרליבט. אָן דיר, פֿרעד, זענען מײַנע טעג פּוסט, און די נעכט אומעטיק. גאָט זאָל העלפֿן, אַז דײַן מאַמע זאָל וואָס גיכער געזונט ווערן, און זאָלסט צוריקקומען צו מיר. אייביק דײַנע, פֿרענסיס.
„פּ. ס. איך טרײַב אַליין דעם אויטאָמאָביל. איך וויל ניט, אַז עמעצער זאָל פֿאַרנעמען דײַן פּלאַץ לעבן מיר. איך האָף, אַז דו שאַצסט דאָס אָפּ ריכטיק".
„זי קען שיין שרײַבן, די מכשפֿה", האָט זיך דעניעל הילכיק צעלאַכט.
„הער, פֿרעד, די בריוו קענען פֿאַר דיר עפֿענען די טירן פֿון פּריזאָן. דאַכט זיך, אַז קענסט קריגן אַ נײַעם פּראָצעס. גיב מיר די בריוו, און איך וועל זיך באַראַטן מיט אַ גוטן אַדוואָקאַט".
צוויי שוואַרצע אויגן האָבן זיך אָנגעצונדן. „יאָ?" — האָט פֿרעד אַ פֿריילעכער אויסגעשריגן.
„יאָ, איך בין כּמעט ווי זיכער".
„נאַ דיר מײַן רינג! זעסט דעם גרויסן גאָלדענעם רינג, וואָס איך טראָג? דאָס איז איינע פֿון די מתּנות, וואָס פֿרענסיס האָט מיר געגעבן. נעם דעם רינג", האָט פֿרעד גיך גערעדט, „און ברענג אים צו מײַן מאַמען. איך וועל איר שרײַבן וועגן דעם. וועסט איר ווײַזן דעם רינג, וועט זי דיר געבן די בריוו".
ער איז געשטאַנען האַרט לעבן מיר. ער האָט מיט זײַן צונג באַנעצט זײַן פֿינגער, און האָט האַסטיק אָנגעהויבן אַרונטערצוציען דעם גאָלדענעם רינג פֿון זײַן פֿינגער.
פּלוצעם האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און האָט אויסגעגלאָצט זײַנע אויגן אויף מיר:
„וואָס זאָגסטו, איך קען קריגן אַ נײַעם פּראָצעס? וועט מען דאַרפֿן פֿאָרלייענען אירע בריוו אין געריכט?"
„געוויס".
פֿרעד האָט אַרײַנגעשטעקט זײַנע הענט אין די קעשענעס, און מיך מאָדנע קאַלט אָנגעקוקט. קאַלטע ווערטער זענען געפֿאַלן צו דער ערד, ווי פֿאַרפֿרוירענע פֿייגל:
„מען וועט לייענען די בריוו . . . מען וועט אויסגעפֿינען דעם אמת . . . די צײַטונגען וועלן טומלען וועגן דעם . . . אירע פֿרײַנט און איר פֿאַמיליע וועלן זי פֿאַרדאַמען . . . איר גאַנץ לעבן וועט רוינירט ווערן . . . אַ נעגערס געליבטע! — וועט מען אויף איר . . . — ניין! ניין!" האָט פֿרעד געשאָקלט מיטן קאָפּ. „ניין, פֿרענסיס, איך וועל דאָס ניט טאָן! איך וועל בעסער פֿוילן דאָ מײַן גאַנץ לעבן".
„פֿרעד?!"
„ניין! ניין, מײַנע פֿרײַנט! . . . אַ דאַנק! אַ גרויסן דאַנק אײַך! איך קען גיט, איך" . . . ער האָט זיך באַגאָסן מיט טרערן.
ררר . . . ררר . . . דער טורמע-גלאָק האָט זיך צערעוועט. די סוף ווינטערדיקע זון איז פֿאַרדעקט געוואָרן מיט שוואַרצע כמאַרעס. עס איז געוואָרן קאַלט און ווינטיק. די צוויי שעה פֿרײַהײַט האָבן זיך

געענדיקט. די אַרעסטאַנטן זענען צוריק אַרײַן אין זייערע קעמערלעך, יעדער מיט זײַן אומעט און זײַן פּײַן.